

อนุสรณ์
งานฌาปนกิจ

294.31213
อ231น
ฉ.2

คุณพ่อนุ่ม ลับไพรี

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๑๕

ห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ วัดบวรนิเวศวิหาร
๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๖

เลขหมู่ 294.31213
๏ 23๑ น
ฉ.2
เลขทะเบียน 016442

7002

เนื่องในโอกาสอันสำคัญยิ่ง คือการฌาปนกิจศพคุณพ่อ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำครั้งสุดท้าย และได้ระลึกถึงท่านผู้จะมาในงานครั้งนี้ จึงคิดที่จะพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นบรรณาการแด่ท่าน ซึ่งในการพิมพ์หนังสือก็ใคร่จะให้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพ่อ--แม่ เพราะในปัจจุบันนี้ มักจะมีข่าวไม่ดีเกิดขึ้นบ่อย ๆ เกี่ยวกับลูกแสดงอกตัญญูต่อพ่อแม่ ซึ่งเป็นบาปอย่างหนัก เพื่อที่จะให้ผู้ที่เป็นลูกได้ตระหนักถึงพระคุณของ พ่อ--แม่ ที่ได้อุส่าห์เลี้ยงดูมาตั้งแต่กำเนิด จึงได้ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่องพระคุณของแม่ และความกตัญญูต่อคุณ ท. เลียงพิบูลย์ ซึ่งท่านก็ได้อนุญาตให้ด้วยความยินดี เรื่องทั้ง ๒ นี้ แม้จะมีผู้อื่นเคยพิมพ์แจกไปบ้างแล้วหลายครั้งก็ตามที แต่เห็นว่าอรรถรสของหนังสือดีมากเป็นอมตะ ที่จะทำให้ลูกได้ระลึกนึกถึงพระคุณของ พ่อ–แม่ อยู่เสมอ จึงได้นำมาพิมพ์เป็นบรรณาการในงานนี้

อนึ่ง ชินบัญชรคาถานี้ก็เช่นเดียวกัน มีผู้นิยมใช้สวดกันมากแต่ไม่สู้แพร่หลายนัก จึงได้นำมาพิมพ์

รวมไว้ด้วย เพื่อท่านที่สนใจจะได้ท่องและสวดเพื่อความสุขความเจริญของท่านยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้เกียรติมาร่วมในพิธีฌาปนกิจศพคุณพ่อนุ่ม ลับไพรี ถ้าหากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือการต้อนรับไม่ทั่วถึง ก็ขอประทานอภัยเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

คณะเจ้าภาพ

คำอนุโมทนา

เจ้าภาพมีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือในชุด "กฎแห่งกรรม" เพื่อแจกในงานฌาปนกิจศพ นายนุ่ม ลับไพรี ในวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

ข้าพเจ้าได้อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ และขอขอบคุณที่ท่านเจ้าภาพได้ให้ความสนใจในหนังสือชุดนี้ และให้เกียรติจัดพิมพ์เผยแพร่ให้มีผู้สนใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

หากหนังสือชุดนี้จะมีความดีเป็นบุญกุศลอยู่บ้าง ขอให้ความดีทั้งหมด จงดลบันดาลให้วิญญาณของนายนุ่ม ลับไพรี ไปสู่สุคติตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

(ท. เลียงพิบูลย์)

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ชาตะ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๕

มตะ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔

ประวัติ

คุณพ่อนุ่ม ลับไพรี

คุณพ่อนุ่ม เป็นบุตรคนที่ ๓ ของปู่ขำ ย่าสุ่ม ลับไพรี เกิดที่บ้านคลองสวนพริก ตำบลบางพลัด อำเภอบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๔๒๕ มีพี่น้องรวม ๖ คน คือ

๑. นายต่วน ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

๒. นางเสงี่ยม กลั่นสุคนธ์ หรือ ทองคำศรี (ถึงแก่กรรม) เหตุที่มี ๒ นามสกุล เพราะบุตรชาย ๒ คน ต่างคนต่างตั้งโดยมิได้ตกลงกันก่อนว่าจะใช้นามสกุลอะไร

๓. นายนุ่ม ลับไพรี

๔. นายเนื่อง ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

๕. นางทองสุข โสภณโภคกิจ (ทองสุข-บูรณปัทมะ)

๖. นางส่วน ดวงดี (ถึงแก่กรรม)

ได้ทำการอุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดอาวุธวิกสิตาราม โดยมีท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เขียว) วัดราชาธิวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ จำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ ๒ พรรษา แล้วย้ายมาจำพรรษาที่วัดราชาธิวาส ๓ พรรษา อุปสมบทอยู่ได้ ๕ พรรษา จึงได้ลาสิกขา มาประกอบอาชีพทำสวนตามบรรพบุรุษ ได้ทำการสมรสกับคุณแม่แจ้ ดวงโดด มีบุตรธิดารวม ๑๑ คน คือ

๑. นางจาด ทรรพวสุ (ถึงแก่กรรม)

๒. นางจำเนียร เอี่ยมสำอางค์ (ถึงแก่กรรม)

๓. ด.ช. แนบ ลัพไพรี (ถึงแก่กรรม)

๔. นางน้อย ลับไพรี

๕. ด.ช. สมนึก ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

๖. ด.ช. จำนง ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

๗. นายอนันต์ ลับไพรี หัวหน้าแผนกสารบรรณ สำนักงบประมาณ

๘. จ.ส.ต. จินดา ลับไพรี กองบังคับการตำรวจรถไฟ

๙. ส.ต.ท. มณี ลับไพรี กองบังคับการตำรวจรถไฟ

๑๐. ด.ญ. จุไร ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

๑๑. นายแนม ลับไพรี (ถึงแก่กรรม)

คุณพ่อมีลูกมาก จึงจนทรัพย์ไม่ร่ำรวยเหมือนกับคนอื่น ๆ แต่พยายามให้ลูก ๆ ได้รับการศึกษาตามความสามารถ และรับราชการตามภูมิปัญญาของแต่ละคน ตามปกติคุณพ่อจะไม่ดื่มสุรา เพราะตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมายังไม่เคยเห็นดื่มสุราเลยสักครั้งเดียว เป็นผู้ที่ยึดมั่นในกุศลธรรมและปฏิบัติธรรม แต่บั้นปลายแห่งชีวิตคุณพ่ออยู่กับบ้านเฉย ๆ ไม่สามารถจะประกอบอาชีพได้ คือท่านอ้วนมากเกินไป ถึงแม้จะเดินก็รู้สึกว่ามึนศีรษะ ท่านนั่งถัดไป-มา ภายในบริเวณไม่เกิน ๑๕ ตารางเมตร แต่เดชะบุญอย่างหนึ่งคือไม่เป็นโรคอัมพาต ทั้ง ๆ ที่

ไม่ได้เดินประมาณ ๘-๙ ปี ลูก ๆ ได้พยายามสนองพระคุณของท่านที่ได้เลี้ยงดูมาแต่กำเนิด คือ เลี้ยงท่านตอบด้วยตนเองบ้าง บางคนก็ให้เงินเป็นรายเดือน และหาวิทยุเพื่อได้เปิดฟังพระเทศน์และรักษาอุโบสถ เพราะตามปกติต้องไปวัดทุกวันพระ ทั้งนี้เพื่อความสบายใจของท่าน พอถึงวันเกิดของท่านก็ช่วยกันทำบุญคล้ายวันเกิดให้ ทำกันอยู่ประมาณ ๑๒ ปี เพื่อที่จะให้ท่านมีอายุยืนต่อไปอีก ทั้ง ๆ ที่ท่านเองบ่นว่าอยากตาย เพราะอายุมากเกินพ่อเกินแม่ไปแล้ว และเตรียมพร้อมเสมอที่จะตาย แต่ลูก ๆ ก็ไม่อยากให้ท่านตายเร็วจึงทำบุญวันเกิดเพื่อหวังต่ออายุให้ ปีนี้ก็เช่นเดียวกัน ได้ปรึกษากำหนดวันทำบุญอายุกันแล้วแต่ท่านมาป่วยด้วยโรคลำไส้อักเสบ ซึ่งไม่มีใครคาดว่าท่านจะถึงกับล่วงลับไปง่าย ๆ ป่วยอยู่เพียงอาทิตย์เดียวเข้าโรงพยาบาลวชิระได้เพียง ๔ วันเท่านั้น ท่านก็สิ้นไปท่ามกลางบุตรธิดาและสะใภ้ ด้วยอาการสงบ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๔ รวมอายุได้ ๘๘ ปี ๙ เดือน

ลูก ๆ ได้นำศพมาบำเพ็ญกุศลที่ศาลาหน้าวิหาร วัดมกุฏกษัตริยาราม ๗ วัน และมีผู้รับเป็นเจ้าภาพ ดังต่อไปนี้

๑๙ ต.ค. ๑๔ ท่านพระครูวินัยกรณ์โสภณ วัดมกุฏกษัตริยาราม

๒๐ ต.ค. ๑๔ ข้าราชการกองกลาง สำนักงบประมาณ

๒๑ ต.ค. ๑๔ เพื่อน ๆ ข้าราชการ สำนักงบประมาณ

๒๒ ต.ค. ๑๔ พระภิกษุสามเณร วัดมกุฏกษัตริยาราม

๒๓ ต.ค. ๑๔ ท่านเจ้าคุณ พระสิทธิสารโสภณ วัดอาวุธวิกสิตาราม

๒๔ ต.ค. ๑๔ นายเสริม ศราคณี และบุตรธิดา

๒๕ ต.ค. ๑๓ คุณอาทองสุข โสภณโภคกิจ และบุตรธิดา

ส่วนดอกไม้ประดับศพ ได้รับความเอื้อเฟื้อจากคุณประเสริฐ และคุณตองอ่อน กุหลาบสวัสดิ์

คณะเจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่ได้ออกนามและมิได้ออกนาม ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์และกำลังกายมา ตั้งแต่ต้นจนถึงวันฌาปนกิจ ด้วยความรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ และประทับใจเป็นอย่างยิ่ง

ลำดับตระกูลลับไพรี

ทวดลับ

ภรรยาคนที่ ๑ ทวดเหมือน มีบุตร ๓ คน คือ				ภรรยาคนที่ ๒ ทวดใย มีบุตร ๓ คน คือ		
ปู่ขำ	**ปู่ชื่น**	**ปู่หรัพย์**		**ปู่จั๋น**	**ปู่ตุ้ม**	**ปู่เอี่ยม**
ภรรยาชื่อ ย่าสุ่ม	ภรรยาชื่อ ย่าอ่อง	ภรรยาคนที่ ๑ ชื่อ ย่าเปลี่ยน	ภรรยากนที่ ๒ ชื่อย่าบุญ	ภรรยาชื่อ ย่าสมบุญ	ภรรยาชื่อ ย่าจีน	ภรรยาชื่อ ย่าแสง
มีบุตรธิดา ๖ คน	มีธิกาคนเดียว	มีบุตร ๓ คน	มีบุตรธิดา ๓ คน	มีบุตรธิดา ๔ คน	มีบุตรธิดา ๓ คน	มีบุตรธิดา ๓ คน
ลุงถ่วน	อาชุ่ม (ญ)	อาผาด (ช)	อาเหล่ง (ญ)	ป้าแม้น	อาเล็ก (ญ)	อาแฉ่ง (ญ)
ป้าเสงี่ยม		อาจ้อย (ช)	อาคง (ช)	อาเทียบ (ช)	อาจ้อย (ญ)	อาช่วง (ช)
พ่อนุ่ม		อาเจริญ (ช)	อาแกร (ช)	อาเยื้อน (ช)	อาเชื้อ (ช)	อาพวง (ญ)
อาเนื่อง (ช)				อาพจน์ (ช)		
อาทองสุข (ญ)						
อาส่วน (ญ)						

ส่วนทางสายย่าสุ่มมีดังนี้

ทวดปรางค์ (ญ)	ทวดปาน (ช)	ทวดบัว (ญ)	ทวดส้ม (ญ)	ทวดน้อย (ญ)	ทวดนก (ญ)
ธิดา คือ ย่าสุ่ม	จำไม่ได้	จำไม่ได้	จำไม่ได้	ธิดา คือ หม่อมย่าหุ่น ชุมสาย	จำไม่ได้

การตั้งนามสกุลใช้ชื่อทวดเป็นต้นสกุล คือ ลับไพรี แต่มีผู้ใช้แยกไปอีก ๒ นามสกุล คือ วงศ์ลับและลับพันธุ์

พระคุณของแม่

เมื่อหนังสือภาษาอังกฤษในชุด "กฎแห่งกรรม" *ซึ่งข้าพเจ้าได้พิมพ์เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ คล้ายวันเกิดของคุณแม่อายุครบ ๘ รอบ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ผ่านไปไม่นานนัก ได้มีหลายท่านที่ได้อ่านคำปรารภในหน้าต้น มีทั้งภาษาไทยและอังกฤษเรื่อง* "พระคุณของแม่" *แล้วต่างก็ขอร้องให้นำเรื่องนี้เข้าในชุด* "กฎแห่งกรรม" *อย่าให้เป็นแต่คำนำแล้วก็ผ่านไป เพราะพิมพ์ไม่มากยังมีผู้ไม่ได้อ่านอีกมาก บางท่านก็จดหมายบอกมาว่าอ่านแล้วทำให้คิดถึงแม่จนน้ำตาไหล ข้าพเจ้าได้แต่เพียงรับฟังไว้ยังไม่ได้คิดอะไร ต่อมาเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ในเดือนธันวาคม อาจารย์เอื้องพันธ์ คุ้มเหล้า ได้แจ้งความประสงค์ว่าอยากจะขอคัด* "พระคุณของแม่" *เพื่อเข้าชุด* "ธรรม" *พิมพ์แจกเป็นวิทยาทาน ซึ่งอาจารย์เอื้องพันธ์ คุ้มเหล้า เคยจัดพิมพ์หนังสือธรรมหลายเรื่องที่เกิดประโยชน์ส่วนรวมเพื่อบริจาคทั่วไปเสมอ ข้าพเจ้าขอขอบคุณที่ท่านได้ให้เกียรติแก่หนังสือชุดนี้ตลอดมา*

เมื่อได้ทราบข่าวเรื่องของคนอกตัญญู ในยุคนี้มีมากมาย บุตรที่ใจชั่วร้ายทั้งทำร้ายพ่อแม่ที่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เป็นทารกจนเติบใหญ่ ฆ่าฟันและยิงพ่อบังเกิดเกล้า มีสาเหตุเพียงให้เลื่อนจัดงานออกไปเท่านั้นก็โกรธวิ่งไล่ยิงพ่อ ทั้งๆ ที่พ่อกลัวจนวิ่งหนีอย่างลนลาน แต่ที่สุดลูกทรพีก็ได้สังหารชีวิตพ่อดับจนได้ เมื่อทราบตามข่าววิทยุและหนังสือพิมพ์แล้วก็เศร้าใจ เมื่อไม่นานมานี้ ได้ยินท่านอาจารย์ กิตฺติวุฑฺโฒ พูดทางวิทยุถึงเรื่องของโยมผู้หนึ่ง ขาดการมาวัดหลายเวลา เพราะถูกลูกของตัวเองแสดงความอกตัญญูฟ้องศาลเรียกร้องมรดก ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องเศร้าขาดความเคารพ ขาดความกตัญญู สร้างอนันตกรรมในยุคนี้มีมากมาย เพราะคนชั่วมากกว่าคนดี จนเห็นมีข่าวประจำวันเป็นเรื่องธรรมดา เมื่อมาคิดพิจารณาดูการที่หลายท่านขอร้องให้นำคำปรารภ “พระคุณของแม่” เข้าในชุด “กฎแห่งกรรม” จึงนึกว่าคงจะเกิดประโยชน์บ้าง และในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้ แม่ก็มีอายุครบ ๙๘ ปีแล้ว ยากที่จะหาคนสมัยนี้อายุยืนยาวร่างกายแข็งแรง อีก ๒ ปีก็จะครบร้อย

เมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๑๑ แม่ไปหัวหินพร้อมด้วย ลูก หลาน เหลน แม่ได้พยายามขึ้นไปถึงวัดบนเขาไกรลาส เพื่อนมัสการพระพุทธรูปในโบสถ์ แม่มีความพอใจมาก ที่ตาของแม่ยังมองเห็นโบสถ์สวยงามด้วย ครั้งหนึ่งแม่มีจิตศรัทธาอยากจะสร้างพระพุทธรูป ๓ องค์ คือ ทองคำ นาก และ เงิน โดยเอาของเก่ายุบหล่อเป็นองค์พระ แต่ในการหล่อพระเงินนั้นแม่ได้มีเงินเก่าแก่ เงินบาทกลม และเหรียญบาท ในรัชกาลที่ ๕ เป็นจำนวนมาก พวกหลาน ๆ จะบอกว่าเงินเก่าๆ หายากมีราคา ควรเก็บไว้แล้วให้ซื้อเนื้อเงินหล่อแทน แต่ข้าพเจ้าก็ห้ามไว้ว่าอย่าไปขัดใจคนแก่ ที่มีจิตศรัทธาแน่วแน่แม้เงินเก่ามีค่าสูงก็จริง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับความตั้งใจของแม่ค่าก็ตกผิดกันไกล ที่สุดเงินเหรียญบาท เหรียญกลม แม่ก็ได้นำไปให้ช่างหลอมออกมาเป็นองค์พระตามความประสงค์ พวกหลานๆ พากันเสียดายเงินเก่าหายาก แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าความสบายใจ ความศรัทธาของแม่ที่อุตส่าห์เก็บไว้นั้น บัดนี้เป็นองค์พระได้เห็นทันตามี

ความปลาบปลื้มปีติสุขทางใจนั้นมีค่าสูงกว่าสิ่งใด จึงอยากจะยกเรื่อง "**พระคุณของแม่**" ขึ้นอยู่ในชุด "**กฎแห่งกรรม**" เพื่อจะให้อนุชนรุ่นหลังจะได้พิจารณาว่าคนเรามีความสุข ความสบายใจแล้วก็อายุยืนยาว คนใดที่โมโหยาก โกรธยาก ไม่รับความทุกข์ร้อนไม่รับกังวลใจไว้ในความรู้สึก ผู้นั้นจะมีรูปร่างผิวพรรณอ่อนกว่าอายุจริงมาก ไม่ต้องไปเสริมสวยที่ไหน มันอยู่ที่ใจเรา ทุกข์มากกังวลมาก แก่มาก ทุกข์น้อยกังวลน้อยแก่น้อย ไม่ทุกข์ไม่กังวลใจแก่ยาก ความเศร้าหมองทุกข์กังวลใจทำให้สังขารเสื่อมโทรม ถ้าได้ใช้เวลาพิจารณาก็จะมองเห็นความจริงไม่ว่าชาติใดภาษาใด หากจิตใจมีแต่ความเศร้าหมองมีแต่ความกังวลเป็นทุกข์ร้อนสุมอยู่ในความรู้สึก มีแต่ความหวาดกลัวทำลายสุขภาพให้เสื่อมโทรม ยิ่งมีแต่ความอิจฉาริษยาไม่อยากเห็นคนอื่นดีกว่าตัว บุคคลพวกนี้เป็นผู้ฆ่าตัวเองทางอ้อม ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เอง ผู้นั้นจะต้องแก่เร็ว เป็นโรคเส้นประสาท และอายุก็ไม่ยืนยาวถาวร ผิดกับผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่มี

อะไรกังวลเศร้าหมองแก่ช้าอายุยืน ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงนำมาแก้ไขเพิ่มเติมบางตอนให้เหมาะสม ขอให้ท่านจงพิจารณาในเรื่อง "พระคุณของแม่" ต่อไปนี้

เนื่องในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) แม่มีอายุครบ ๙๖ ปี ตามธรรมดาประเพณีของชาวไทยส่วนมาก พวกลูกหลานช่วยจัดงานการกุศลในทางพระพุทธ-ศาสนาเป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวที เราก็ได้จัดงานทำบุญเงียบ ๆ ไม่เอิกเกริกในหมู่ลูกหลาน โดยเฉพาะภายในครอบครัว ไม่เหมือนบางงาน ท่านจัดเป็นงานใหญ่โตสนุกสนานเชิญแขกมากมาย หลังจากงานผ่านไปแล้วสุขภาพของผู้ใหญ่ก็ทรุดโทรมลงเพราะอายุมาก การทำคุณก็กลายเป็นโทษ แต่เรามีจุดประ-สงค์เพียงให้แม่มีความสุขสบายทางจิตใจเป็นข้อใหญ่ ไม่อยากให้แม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมาก ให้แม่รู้เห็นว่าลูกหลานคอยเอาใจใส่ มีความเคารพนับถือด้วยความจริงใจ แม้แม่อยู่ในวัยชราก็ไม่มีใครทอดทิ้งให้ว้าเหว่ ลูกหลานคอยดูแลเอาใจ เพื่อสนองบุญคุณของท่านที่ได้

เลี้ยงดูปกป้องคุ้มครอง เริ่มแต่เราเป็นทารกลืมตามองโลกก็เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้การศึกษาวิชาความรู้ เอาใจใส่ให้ความรักใคร่เอ็นดูมาจนเติบใหญ่ พ่อแม่ต้องผ่านความลำบากมาไม่น้อย

เช้าตรู่คล้ายวันเกิดของแม่ เช้านั้นข้าพเจ้าและลูกหลานในครอบครัว ได้จัดให้แม่ได้ใส่บาตรพระสงฆ์สามเณร ถวายอาหารคาวหวานในจำนวน ๑๐๐ รูป แม่ได้มีโอกาสใส่บาตรด้วยมือเองประมาณ ๕๐ องค์ แล้วก็ปล่อยให้ลูกหลานใส่ต่อจนครบร้อยองค์ จุดที่พระเณรออกบิณฑบาตรมากที่สุดก็คือ ที่ตำบลเสาชิงช้าหน้าวัดสุทัศน์ ตรงหน้าที่ทำการศาลาเทศบาลนครกรุงเทพ จากนั้นพวกลูกหลานก็ช่วยกันออกเงินรวมจำนวนหนึ่งมอบให้แม่ สุดแต่แม่จะนำไปทำอะไร แต่แม่บอกว่าจะขอนำเงินไปช่วยในกองการกุศลและสาธารณประโยชน์ เป็นความพอใจของแม่เอง ลูกหลานก็ปลื้มปีติพาแม่นำไปบริจาคด้วยตนเองตามความประสงค์ เมื่อแม่ออกปากอยากไปไหนพวกลูกหลานก็พาไป ไม่มี

ใครขัดใจ ความสุขของแม่ก็คือความสบายใจของลูก เมื่อเห็นแม่มีความสุขสบายใจในบั้นปลายเมื่อวัยชราด้วยความเอาใจใส่ของลูกหลาน แม่ได้มีโอกาสได้เห็นพวกหลาน ๆ ต่างเติบโตได้รับการศึกษาดี บางคนก็ไปเรียนต่อต่างประเทศ บางคนก็สำเร็จจากต่างประเทศกลับมาบ้านเกิดเมืองนอน ทุกคนได้ถูกอบรมให้มีความประ-พฤติดี มีสัมมาอาชีวะอยู่ในศีลธรรม แม่ได้รู้ได้เห็นก็สบายใจ ในวันเกิด วันปีใหม่ วันสงกรานต์ แม่ก็อยู่ท่ามกลางห้อมล้อมของลูกหลานเหลน แม่ก็ให้ศีลให้พรทั่วหน้ากัน แต่ก็ยังห่วงลูกห่วงหลานคนโน้นคนนี้ไปตามอารมณ์คนแก่ เพราะลูกหลานมีมากมิใช่ดีหมดทุกคน บางคนก็ใช้ไม่ได้ ไม่รักดี

ฉะนั้น ทางพุทธศาสนาสอนให้เราบูชาพระคุณของพ่อแม่ มีความกตัญญูกตเวทีให้นึกถึงพระคุณท่านที่ได้เลี้ยงเรามาตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ ยามเมื่อเราเด็ก ๆ ป่วยไข้ได้ยากลำบาก พ่อแม่ก็พลอยป่วยทางจิตใจห่วงใยลำบากกับลูก ไม่มีความสบายใจไปด้วย เพราะเป็นทุกข์เป็นห่วงเมื่อไข้หนักของลูกแม่ต้องคอยพยาบาล

อดหลับอดนอน เมื่อความร้อนขึ้นสูงด้วยพิษไข้ลูกไม่ได้สติ น้ำตาพ่อแม่ไหลด้วยความรักความสงสาร นึกหวาดกลัวลูกจะต้องจากไปแต่ยังเยาว์ อยากจะเจ็บป่วยแทนลูกหากเจ็บแทนกันได้ พ่อแม่เป็นห่วงรักลูกจนไม่เป็นอันกินอันนอน เมื่อเห็นลูกฟื้นได้สติเพราะพิษไข้ลด ความร้อนต่ำลงพ่อแม่ก็ดีอกดีใจ ความรักของพ่อแม่นั้นบริสุทธิ์สะอาดซาบซึ้งฝังลึกอยู่ในหัวใจ ยากที่จะมีผู้ใดรักลูกเท่าเทียมพ่อแม่ของตัวได้ แม่บางคนรักลูกยิ่งกว่าชีวิตของตน เคยมีตัวอย่างในอดีตมากมายมาแล้ว

ทำให้นึกถึงเมื่อครั้งข้าพเจ้ายังอยู่ในวัยเด็กได้รู้ได้เห็น เมื่อแม่ไปธุระที่ไหนเวลานาน ๆ กลางวันก็พอเล่นกับเพื่อนและพี่ ๆ น้อง ๆ เพลิน ๆ พอตกตอนเย็นแม่ยังไม่กลับทำให้จิตใจลูกว้าเหว่ คอยชะเง้อมองดูทางถนนว่าเมื่อไหร่แม่จะกลับมาสักที ที่เล็กหน่อยก็ร้องไห้คิดถึงแม่ ลูกทุกคนมีจิตใจไม่สบายอยากเห็นหน้าแม่ ในความรู้สึกของเด็ก ๆ ในสมัยนั้น เวลาเย็น

เวลาค่ำเป็นเวลาที่ลูกคิดถึงแม่มากที่สุด อยากอยู่ใกล้แม่ เพราะมีความอบอุ่นใจมีความสุข คอยบ่นว่าเมื่อไหร่แม่จะกลับมาบ้าน รู้สึกว่ามันนานแสนนานจิตใจลูกไม่มีความสบาย คนอื่นหมื่นแสนจะผ่านไปก็ไม่สนใจ สนใจแต่แม่บังเกิดเกล้าคนเดียว บางครั้งก็คิดถึงแม่จนตาฝาดเห็นผู้อื่นเป็นแม่ เมื่อเข้ามาใกล้ไม่ใช่แม่ลูกก็เศร้าใจ นี่เป็นความรู้สึกของเด็กสมัยข้าพเจ้ายังเล็กพอจำความได้ เมื่อเห็นรถลากมาแต่ไกลจำได้แน่ว่าแม่นั่งมาในรถ พวกลูก ๆ กระโดดโลดเต้นดีอกดีใจ พอเจ๊กลากรถวางคานลงที่หน้าบ้านแม่ลงมายังไม่ทันจะจ่ายอัฐให้ค่ารถลาก พวกลูก ๆ ก็วิ่งไปห้อมล้อมกอดหน้ากอดหลัง คนไหนเล็กหน่อยแม่ก็ยกขึ้นอุ้มไปจูบแก้มซ้ายขวาแสดงความรักอย่างดูดดื่มซาบซึ้งบริสุทธิ์จากหัวใจแม่อันแสนรัก พอแม่ยกกระจาดเข้ามาในบ้านแล้วลูก ๆ ก็นั่งล้อมวง แม่ก็หยิบของที่ซื้อฝากลูก ๆ ออกมาบางครั้งเป็นขนม แม่รู้ดีว่าลูกคนไหนชอบอะไร ก็ซื้อของมาฝากให้คนนั้น บางครั้งก็เป็นของเล่นตุ๊กตาไข

ลาน บางครั้งก็ซื้อตุ๊กตาชาววังตัวเล็ก ๆ นั่งท้าวแขน นุ่งผ้าลายของไทย ๆ เมื่อแม่กลับจากธุระทางสามเพ็ง แม่ต้องซื้อของมาฝากลูกแล้วแม่ก็จะพูดว่า

"นี่แม่ซื้อมาฝากหนูเพราะแม่เห็นหนูชอบมาก โน่นแม่ซื้อมาฝากน้อง ๆ อย่าแย่งกัน พวกหนูคิดถึงแม่ไหม แม่คิดถึงลูกมาก" ที่โตหน่อยก็รีบไปจีบพลูเจียนหมากมาส่งให้แม่ ที่เล็กหน่อยก็เอาขันไปตักน้ำฝนมาให้แม่ดื่ม เมื่อแม่คายชานหมากออกจากปากพวกลูกก็แย่งกันแบมือขอชานหมาก แม่จะยอมให้ลูกคนโตเอาไปอม แต่แม่ไม่อยากให้ลูกกินหมากตั้งแต่เด็ก ๆ กลัวหน้าจะแก่เร็ว แล้วแม่ก็มานั่งคุยให้ลูก ๆ ฟังอย่างมีความสุข ข้าพเจ้าคิดถึงชีวิตเก่า ๆ รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่ใกล้พ่อแม่ บางครั้งก็น้ำตาไหลออกมาอย่างไม่รู้สึกตัว ฉะนั้น ความกตัญญูกตเวทีเคารพบูชาคุณของพ่อแม่นั้น คนสมัยก่อนไม่ต้องสั่งสอน นอกจากมนุษย์ที่มีจิตใจผิดปกติเท่านั้น เพราะกตัญญูมีความรู้สึกเกิดอยู่ในสายเลือดตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะพ่อแม่ทำตัวอย่างที่ดี

ให้เห็นแต่เล็ก ๆ จนโตจนชินหูชินตาฝั่งเข้าไปในจิตใจ จึงเป็นลูกโซ่ติดต่อกันมาแต่โบราณ

แม่เกิดในกรุงเทพ ฯ เป็นลูกคนสุดท้องของคุณตาสีและคุณยายจันทร์ มีพี่สาวเรียงกัน ๓ คน มีพี่ชายคั่นหนึ่งคน แล้วแม่เป็นคนสุดท้อง เมื่อข้าพเจ้าเกิดคุณตาสีได้จากโลกนี้ไปเสียแล้ว คงเหลือแต่คุณยาย พี่ ๆ ของแม่อยากจะให้คุณยายไปอยู่ด้วยในวัยชรา แสดงถึงความกตัญญู แต่คุณยายไม่ชอบอยู่บ้านนอก คุณยายจึงชอบมาอยู่กับแม่ซึ่งเป็นคนสุดท้องในกรุงเทพฯ ลุงเป็นลูกผู้ชายคนเดียวของยาย ยายจึงไปมาระหว่างลูกชายกับลูกสาวคนสุดท้อง พวกลูกพี่ ๆ ของแม่ผลัดกันนำของกินของใช้และผลไม้มาเยี่ยมคุณยายและแม่อยู่เสมอ แม้ภายหลังคุณยายได้จากโลกนี้ไปแล้ว พวกพี่ ๆ ของแม่ก็ไปมาหาสู่ไม่ขาด และแม่ก็พาข้าพเจ้าไปเยี่ยมป้าเยี่ยมลุงที่บ้านนอก ข้าพเจ้ายังจำได้ แม่เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที เคารพบูชาคุณยายมาก ยกย่องคุณยายเหมือนพระ คุณยายจันทร์เป็นคนใจบุญถือศีล

ท่านใจดีกับหลาน ๆ มาก แม่ได้จัดสำรับกับข้าวให้คุณยายเป็นพิเศษ คุณยายจะได้กินข้าวปากหม้อทุกครั้ง ผลไม้ออกใหม่ ๆ เช่น ทุเรียน หรือผลไม้อื่น ๆ หรือของที่คุณยายชอบจะแพงเท่าใดแม่ก็ต้องซื้อให้คุณยายกินก่อน ส่วนพวกลูก ๆ จะต้องกินภายหลัง แม่ถือว่าคุณยายเหมือนพระที่เคารพบูชา ทุกครั้งเมื่อเวลากินข้าวอิ่มแล้วคุณยายจะยกมือขึ้นจบ แล้วก็พูดขึ้นว่า

"ขอให้พวกเจ้าลูกหลานทั้งหลาย จงมีอายุมั่นขวัญยืนมีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิดลูก ที่เจ้าได้บริจาคข้าวเมล็ดเกลือก้อนที่ลูกได้เลี้ยงชีวิตแม่อยู่ทุกวันนี้ ได้แสดงถึงเจ้ามีความกตัญญูกตเวทีต่อแม่ เจ้าจะไม่ตกต่ำขอให้เจ้าจงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นชั่วลูกหลานตลอดไป" เห็นจะเป็นด้วยเหตุนี้ แม่จึงไม่เคยทุกข์ยากลำบากตลอดมาถึงปัจจุบันนี้ ทำให้คิดว่าคุณยายคงปฏิบัติต่อคุณทวดเช่นกัน

ข้าพเจ้าเป็นเด็กแต่ข้าพเจ้าจำคำพูดของคุณยายได้ดี เพราะคุณยายพูดซ้ำ ๆ กันทุกวันทั้งเวลาเช้า เวลา

เย็น หลังจากอิ่มข้าวล้างมือก่อนที่จะลุกขึ้นจากสำรับ ข้าพเจ้าจำได้ตลอดทั้งท่าทางกิริยาของคุณยาย บางครั้งเราก็รู้สึกน้อยใจตามภาษาเด็ก ๆ ที่ไม่เดียงสาว่า แม่รักคุณยายมากกว่าพวกเราเป็นลูกคิดอิจฉาคุณยาย เพราะของที่ซื้อมาให้คุณยาย พวกลูกจะแตะต้องไม่ได้ต้องให้คุณยายกินก่อน แม่บอกว่า "พวกลูกกินภายหลังคุณยายจะมีอายุยืนเหมือนคุณยาย" จากนั้นเราก็แย่งกันกินข้าวที่เหลือจากในชามโคมของคุณยาย บางครั้งในข้าวที่เหลือเปื้อนน้ำหมากของคุณยายเราก็ไม่รังเกียจ เพราะต้องการมีอายุยืน

คุณยายมีกิจประจำอยู่อย่างหนึ่ง ตลอดชีวิตของท่าน คือ ตื่นแต่ตีสี่แล้วก็เริ่มสวดมนต์และต่อด้วยชุมนุมเทวดาเสวยอายุ ตลอดเวลานานประมาณ ๒ ชั่วโมงกว่าจะจบ และท่านได้จากโลกนี้ไปโดยสงบ ยังจำได้ว่าตอนท่านตื่นแต่ตีสี่สวดมนต์เสร็จแล้วก็เข้าไปนอนแล้วท่านก็หลับไปไม่ตื่นมาอีกเลย เวลาท่านจากโลกนี้ไปอายุ ๑๑๐ ปีพอดี แม่ได้จัดการปลงศพคุณยายสมกับความกตัญญูกตเวที และให้ข้าพเจ้าและลูกของลุงของ

บ้าบวชเณรหน้าไฟ ๗ วัน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้คุณยาย นี่เป็นเรื่องของคุณยายสมัยก่อน เป็นที่น่าเศร้าใจที่วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวไทยกำลังสูญไปทุกที หากเราไม่ช่วยกันรักษาไว้ ขอฝากข้อคิดว่าเราทุกคนมุ่งหวังให้ลูกหลานเราเป็นคนดีในอนาคต เราจะต้องเป็นคนดีก่อนเพื่อให้เด็ก ๆ ได้เห็นตัวอย่างที่ดีเริ่มแต่เด็กกำลังจะพูดหัดสอนให้เด็กพูดแต่คำดี ๆ สุภาพจงระวังผู้ใหญ่อย่าถกเถียงใช้อารมณ์ ไม่ระวังกล่าวคำหยาบคายต่อหน้าเด็กให้เด็กเห็นได้ยิน ถ้าเด็กจำเอาคำหยาบๆมาพูด จงทำท่าทางให้เด็กได้รู้ว่าผู้ใหญ่ไม่ชอบเมื่อเด็กโตพอ เวลาจะทำบุญใส่บาตรก็ให้เด็กมีโอกาสช่วยหยิบฉวยสิ่งของใส่บาตรบ้าง เด็กก็จะภูมิใจที่สามารถทำอะไรด้วยตัวเองได้

ข้าพเจ้าเคยเห็นสมัยก่อน ในงานภูเขาทองก็ดีงานวัดสามปลื้มก็ดี จะเห็นผู้ใหญ่แลกเศษสตางค์ไว้แล้วให้เด็กเล็กๆ นำไปแจกแก่พวกแม่ชีด้วยมือของเด็กเอง และนำไปวางที่ผ้าแดงที่แม่ชีปูไว้ตรงหน้า แต่ไม่ยอมให้เด็กนำไปให้ขอทานที่เป็นโรค เห็นจะเป็นเพราะ

กลัวจะติดเชื้อโรคเป็นการฝึกสอนจิตใจแก่เด็ก ๆ ให้รู้จักเสียสละเกิดกุศลแต่เล็ก ๆ

มาบัดนี้แม่ได้มีอายุครบ ๙๖ ปีความทรงจำยังดีและยังเคยเล่าเรื่องเก่า ๆ ให้หลานเหลนฟัง ข้าพเจ้าได้จัดพิมพ์หนังสือในชุด "กฎแห่งกรรม" เป็นภาษาอังกฤษเพื่อเป็นอนุสรณ์แจกในต่างประเทศ ซึ่งข้าพเจ้าเคยพิมพ์แจกไปแล้วแม่อายุครบ ๙๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ และต่อมาอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ หนังสือชุด "กฎแห่งกรรม" ภาษาอังกฤษได้จัดพิมพ์ขึ้นในครั้งนั้น ได้มีผู้สนใจขอมามากจนไม่มีเหลือ แต่ก็ยังมีชาวต่างประเทศขอมาเสนอ ฉะนั้น ข้าพเจ้าได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ในครั้งนี้ ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เพื่อเป็นอนุสรณ์แม่มีอายุครบ ๙๖ ปี ซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีของเราชาวไทย ที่ได้เลี้ยงดูพ่อแม่ในวัยชราให้ท่านมีความสุข ซึ่งได้มีมาแต่โบราณซึ่งเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม ทำให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว ทำให้ชีวิตพ่อแม่เมื่อวัยชรามีความหมายที่ลูกหลานไม่ทอดทิ้งให้ว้าเหว่ ที่ต้องเผชิญอยู่ตามยถา

กรรมแต่ลำพัง กลับมีชีวิตชีวาที่ห้อมล้อมไปด้วยลูกหลานชายหญิงที่เอาอกเอาใจคอยดูแลไม่ให้กระทบกระเทือนทางจิตใจ เอาใจใส่ในความทุกข์สุขของผู้มีพระคุณนี่เป็นมหากุศลอันหนึ่งที่เราสามารถจะทำได้และจะเป็นบารมีอันสูงส่ง ทำให้เกิดความปีติทางจิตใจที่เราได้สนองพระคุณท่านด้วยความกตัญญูกตเวที ดีกว่าทำบุญเอาหน้าแล้วปล่อยให้พ่อแม่ได้รับความลำบาก เมื่อเราสามารถจะเลี้ยงดูให้ท่านมีความสุขได้ หากผู้ใดทำให้พ่อแม่น้ำตาตก ย่อมบาปหนักทั้งตัวก็ต้องน้ำตาตกเพราะกรรมตามสนองที่เราทำกับพ่อแม่ ลูกก็จะทำกับเราเมื่อวัยชราเช่นกัน ขอให้ท่านผู้อยู่ในพระพุทธศาสนาทั้งหลาย จงใช้สติปัญญาพิจารณาดูให้ถี่ถ้วน หากบิดามารดาของท่านหรือญาติผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ เราจงแสดงความกตัญญูกตเวทีบำรุงบำเรอให้ท่านมีความสุข ความสบายทั้งกายและใจเท่าที่เราสามารถจะปฏิบัติให้ท่านได้ ก็จะเป็นการปฏิบัติตามหลักสำคัญข้อหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาอย่ารอจนเมื่อท่านได้จากโลกนี้ไปแล้ว จึงทำบุญทำทานแผ่กุศล

ไปให้ท่านภายหลัง เมื่อท่านมีชีวิตอยู่ไม่ค่อยสนใจเมื่อตายแล้วจึงคิดได้ ขอให้ปฏิบัติเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านจะได้รับรู้ว่าความกตัญญูกตเวทีของเรา ข้าพเจ้าอยากจะใช้คำว่า "บุญสด" หากไม่ขัดหูท่านผู้อ่าน ข้าพเจ้าคิดว่า "บุญสด" นี้ได้ผลด้วยตาเห็น เพราะมีความรู้สึกทั้งผู้ให้และผู้รับ เมื่อผู้ใหญ่ได้รู้ได้เห็นลูกหลานแสดงความกตัญญูกตเวทีก็ปลาบปลื้มปีติยินดี ส่วนลูกหลานเมื่อให้ผู้ใหญ่มีความสุขสบายทั้งกายและใจ ก็เกิดความปีติยินดีเช่นกัน พรใดที่ออกจากปากจากใจผู้ใหญ่ที่มีศีลมีสัตย์ มีจิตบริสุทธิ์ ความตั้งใจเกิดพลังอำนาจจิตย่อมศักดิ์สิทธิ์ และผู้รับพรก็มีจิตใจบริสุทธิ์เกิดปีติยินดีก็จะเกิดผลเป็นศิริมงคลแก่ลูกหลานผู้มีความกตัญญูรู้ถึงพระคุณปฏิบัติท่านที่ควรแก่การเคารพบูชา รู้ถึงไหนก็มีคนยกย่องสรรเสริญในคุณความดี มีผู้อยากคบหาสมาคมเพราะมีแต่จะชักนำให้เกิดความเป็นศิริ-มงคลแก่ตน ผิดกับคบหาผู้ที่อกตัญญูไม่รู้พระคุณพ่อแม่ใครคบหาก็จะพบแต่ความอัปมงคล หากมีผู้รู้ประวัติแล้วจะหาผู้คบอย่างสนิทสนมได้ยาก เพราะกลัวจะเป็น

ภัยร้ายแรง ผู้ประกอบกรรมดีย่อมจะประกอบสิ่งที่เป็น มงคล ๕ ประการ ก็จะเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง

๑. การให้ความเคารพนับถือบิดามารดา ผู้มีพระคุณ เมื่อท่านยังมีชีวิตจงทนุบำรุงท่านเมื่อวัยชรา ให้ท่านมีความสุขทั้งใจและกาย เมื่อท่านจากโลกนี้ไปแล้วก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่านตามประเพณี

๒. ทนุบำรุงครอบครัวมีภรรยาและบุตรเป็น-ต้นให้มีความสุขและให้การศึกษาแก่บุตรตามหน้าที่บิดาสามารถจะทำได้ แต่อย่าหวังสิ่งตอบแทนจะเกิดทุกข์

๓. มีสัมมาอาชีวะในสิ่งที่สุจริตอยู่ในขอบเขตของกฎหมายเป็นพลเมืองดี

๔. จงถือหลักธรรมะปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรมที่ดีงาม หาทางที่ประกอบการกุศล เพื่อช่วยกันทนุบำรุงรักษาพระศาสนาให้ถาวร อบรมให้บุตรหลานปฏิบัติสืบเนื่องต่อ ๆ กันไป

๕. จงมีความมั่นคงในความรักชาติและศาสนาพระมหากษัตริย์ เมื่อถึงคราวจำเป็น ก็ยอมพลีชีวิต

เพื่อช่วยการป้องกันรักษาชาติไทย และพระศาสนาทั้งพระมหากษัตริย์ที่รักยิ่งให้ยั่งยืนถาวรเพื่อไว้ให้อนุชนลูกหลานรุ่นหลังรับช่วงต่อไป

ข้าพเจ้าขอขอบคุณที่ท่านได้กรุณาอ่านเรื่องนี้ตลอดมา และคิดว่าคงจะมีสาระแก่ท่านไม่มากก็น้อย ขอให้ ความ เป็น มงคล อัน ประเสริฐ จง มี แก่ ทุก ท่าน ทั่วไป

สวัสดี.

ความกตัญญู*

*เรื่องลำดับที่ ๕๐ ของผู้ประพันธ์

อันความกตัญญูกตเวทีของชาวไทยเรานั้น ถือเป็นประเพณีมาแต่โบราณกาล เราจะได้พบจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมืองสุโขทัย ดังที่ข้าพเจ้าจะได้อัญเชิญคำจารึกเป็นลายหนังสือไทยที่ท่านผู้ชำนาญในทางโบราณคดี ได้พยายามอ่านจนได้ใจความ ข้าพเจ้าขอคัดตอนหนึ่งว่า

เมื่อชั่วพ่อกู กูบำเรอต่อพ่อกู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา กูเอามาแก่พ่อกู กูได้หมากส้มหมากหวานอันใดกินอร่อยดี กูเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังช้างได้ กูเอามาแก่พ่อกู กูไปท่บ้านท่เมือง ได้ช้างได้งวง ได้ปั่วได้นาง ได้เงินได้ทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู พ่อกูตายยังพี่กู กูพร่ำบำเรอแก่พี่กู ดั่งบำเรอแก่พ่อกู พี่กูตายจึงได้เมืองแก่กูทั้งกลม

นี่ก็เป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ประเพณีไทยคือความกตัญญูเป็นหลักใหญ่ในสมัยโบราณ คล้ายจะ

เป็นมรดกตกทอดเก่าแก่มาก่อน สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กรุงสุโขทัย เมื่อมาถึงในสมัยปัจจุบันนี้ รู้สึกว่าประเพณีศีลธรรมอันดีของชาวไทยได้เสื่อมโทรมลงดังจะได้เห็นได้จากข่าวสาร ทั้งในหนังสือพิมพ์ประจำวัน และข่าวกระจายเสียงวิทยุอยู่เป็นประจำ เป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจอย่างที่เราๆ ท่านๆ ได้รู้กันแล้ว และภูมิใจที่เราสามารถรักษาประเพณีนี้ตลอดมาถึงรัชสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ถือความกตัญญูรู้คุณบิดามารดาปู่ย่าตายาย และครูบาอาจารย์ทั้งผู้มีพระคุณทั้งหลายเป็นหลักสำคัญควรปฏิบัติ

แต่บัดนี้ประเพณีอันดีงามของชาติไทยกำลังจะหมดความหมายลงทุกที ฝ่ายผู้เฒ่าผู้แก่ที่เกิดในรัชกาลที่ ๕ ต่างก็มีความรู้สึกเศร้าใจ บางท่านก็พูดว่า

"ถ้าหากว่าต่อไปผู้คนขาดศีลธรรม ขาดความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทั้งหลายมากขึ้นกว่านี้ บ้านเมืองก็จะเกิดมิคสัญญี ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้า เพราะคนชั่วมากกว่าคนดี ถ้าคนเราได้ละทิ้งประเพณีที่ดีงามมาแต่ยุคโบราณ

บ้านก็จะไม่เป็นบ้าน เมืองก็จะไม่เป็นเมือง ข้าพเจ้าเคยอ่านพบหลักฐานชาวต่างประเทศบันทึกไว้ ต่อจากศิลาจารึกยุคพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัย ก็ได้หลักฐานในยุคสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีจดหมายเหตุบันทึกของเอกอัครราชทูตพิเศษ ของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินประเทศฝรั่งเศสสมัยนั้น ท่านเอกอัครราชทูตพร้อมคณะได้เดินทางมาเจริญพระราชไมตรีในพระนครศรีอยุธยา ท่านผู้นั้น คือ มองสิเออร์ เดอลา ลูแบร์ ท่านได้บันทึกในจดหมายเหตุในปี พ.ศ. ๒๒๓๑ บรรยายถึงเรื่องราวของคนไทยในสมัยนั้นอย่างชัดเจน มีเหตุผลแน่นอนกว่าฝรั่งอื่น ๆ ที่เคยเขียนมาก่อน ข้าพเจ้าขอคัดมาเล่าสู่กันฟัง คงจะเกิดประโยชน์บ้าง เพื่อจะได้มีโอกาสพิจารณาศึกษานิสัย ของคนไทยในครั้งสมัยโบราณในความเห็นของชาวต่างประเทศที่เข้ามาในกรุงสยามได้กล่าวชมเชยไว้ว่า

กรุงศรีอยุธยาประเทศสยามนั้น ชาวไทยมีนิสัยใจคอความประพฤติในความรู้สึกว่า บุตรมีความรักใคร่

เคารพอยู่ในโอวาทของบิดามารดา เป็นคนว่านอนสอนง่ายเชื่อถ้อยฟังคำที่บิดามารดาสั่งสอน ส่วนบิดามารดาก็วางตนอยู่ในศีลธรรม มีน้ำใจดีมีความเมตตากรุณาให้ความเอ็นดูอ่อนโยนต่อบุตร ไม่ข่มขู่บังคับบุตรจนเกินไป วางตนให้เป็นที่รักใคร่นับถือ ทำตนเป็นที่พึ่งของบุตร จะกล่าวถ้อยคำอันใดก็ล้วนแต่มีเหตุผลทางศีลธรรม ฉะนั้น โอวาทของบิดามารดาทั่วไปของชาวไทย จึงมีอานุภาพเป็นคำประกาศิตที่บุตรจะต้องปฏิบัติ เพราะเป็นการฝึกตนให้เป็นคนดี บิดามีอำนาจปกครองรับผิดชอบในครอบครัว หากบุตรไปก่อเหตุร้ายมีคดีอาญาใด ๆ เกิดขึ้นในแผ่นดินแล้ว ถ้าบุตรหลบหนีไปตามจับไม่ได้ บิดามารดาก็จะร่วมรับโทษถูกเฆี่ยนโบยและถูกจองจำ จนกว่าบุตรจะเข้ามามอบตัวรับโทษเพื่อถ่ายแทนบิดามารดา ส่วนบุตรเมื่อหลบหนีพ้นไปแล้ว เมื่อได้ทราบว่าบิดามารดาต้องรับโทษแทนตัวก็มีจิตใจสงสาร ไม่สามารถจะหลบหนีต่อไป ด้วยความรักใคร่เคารพกตัญญูก็หวนกลับมามอบ

ตัว แม้จะถูกโบยถูกฆ่าก็ยอมรับชตากรรม ให้ทางการพิจารณาโทษของตนต่อไป

ท่าน ลาลูแบร์ คงจะซาบซึ้งถึงชีวิตคนไทยในสมัยนั้น ที่บุตรมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา จึงได้เขียนยกย่องไว้อย่างจับใจว่า แม้บุตรจะมีโอกาสที่จะหนีเอาตัวรอดไปได้ เพราะเกรงกลัวโทษที่จะต้องได้รับ แต่บุตรก็ไม่ยอมเห็นแก่ตัวทำเช่นนั้น และไม่มีบุตรคนใดที่จะยอมปล่อยให้บิดามารดาตกเป็นนักโทษถูกจองจำแทนตน แม้จะเกรงกลัวในโทษที่ตนจะได้รับก็ตาม แต่ความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณสูงเหนือกว่าชีวิต จึงเป็นที่น่ายกย่องสรรเสริญ

พูดถึงในด้านการอบรมซึ่งบิดามารดามีต่อบุตร ท่านเอกอัครราชทูต ลา ลูแบร์ สังเกตเห็น จึงได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยตั้งใจอบรมฝึกฝนให้บุตรประพฤติตนอยู่ในที่ชอบ ได้ให้การศึกษาเล่าเรียน มีอัธยาศัยดีงาม มีความสงบเสงี่ยมเจียมตน พอใจที่จะสงบปากสงบเสียง

จะไม่กล่าวถ้อยคำอันใดที่เป็นการก้าวร้าวให้เป็นที่กระ-ทบกระเทือนจิตใจของผู้อื่น และไม่เป็นที่พอใจของผู้ฟัง สำหรับแขกเมืองและชาวต่างประเทศ คนไทยมักจะปริปากพูดน้อยจะไม่ยอมพูดอะไรออกมาโดยไม่ได้คิดเสียก่อน และไม่ยอมพูดในสิ่งที่ไม่จำเป็น ฉะนั้นคำพูดของคนไทยจึงอ่อนหวาน เป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีสัจจะ เพราะพูดออกมาด้วยน้ำใสใจจริง

คนไทยมีภาษาที่จะใช้แสดงความเคารพยกย่องให้เกียรติ เป็นคำผิดแผกกว่าคำธรรมดาสามัญ สำหรับผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ดีกว่าภาษาฝรั่งเศส เป็นคำที่ใช้กับเจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ และคณะชาวฝรั่งเศสที่มาในนามของราชทูต ก็ได้รับเกียรติ ได้รับคำยกย่องอย่างสูง

เมื่อพูดถึงการศึกษาเล่าเรียนในสมัยกรุงศรี-อยุธยาครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ท่านลาลูแบร์ ได้กล่าวไว้ว่าการเล่าเรียนศึกษาวิชาในครั้งนั้นพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งอ่านและเขียนทั้งได้อบรมสั่งสอนให้เป็นผู้อยู่ในศีลธรรม สอนให้รู้

หลักทางพุทธศาสนาตลอดจนพุทธประวัติ ยังสอนภาษาบาลีตลอดจนกฎหมายทางบ้านเมือง ตามธรรมดาพระภิกษุสงฆ์ต้องอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นเวลานานปี ได้ศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ลึกซึ้ง เชี่ยวชาญทั้งทางโลกและทางธรรม ฉะนั้นคนไทยจึงนิยมส่งบุตรเข้าวัดเพื่อรับการศึกษาหาวิชาความรู้ต่างๆ จากพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์ บางคนก็ให้บุตรหลานของตนเข้าบรรพ-ชาเป็นสามเณรเพื่อศึกษาด้านศิลธรรมในทางพระพุทธศาสนาหาความรู้ต่อไป

นี่ก็เป็นหลักฐานแสดงว่า คนไทยเรายึดความกตัญญูกตเวทีเป็นหลัก นับแต่สมัยดึกดำบรรพ์ตลอดมาจึงมีความอยู่ดีกินดี บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ มีทรัพย์ในดินสินในน้ำ เป็นเมืองแห่งพระบวรพุทธศาสนาเป็นหลักแห่งความจริง ให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติธรรมให้เห็นทันตาและตลอดมาจนรัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ได้มีหลักฐานของนักการทูตชาวอังกฤษผู้หนึ่ง มีนามว่าดอกเตอร์ ยอห์น ครอเฟิด ท่านผู้นี้ได้บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นอย่างสนใจของเมืองไทย ในรัชสมัย

แผ่นดินของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๔ ท่านดอกเตอร์ ยอห์น ครอเฟิดได้รับคำสั่งจากท่านผู้สำเร็จราชการแห่งอินเดีย ของอังกฤษในสมัยนั้น ให้เป็นทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี กับพระเจ้ากรุงสยาม ได้กล่าวไว้ว่า

คนไทยในประเทศสยาม มีขนบธรรมเนียมประเพณีและอารยธรรมสูงสุดในบรรดาชาวชาติต่าง ๆ ในเอเซียแถบร้อน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างประเทศอินเดียและประเทศจีน นี่เป็นหลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่า การบันทึกในสายตาของชาวต่างประเทศชั้นปัญญาชนในยุคนั้น ทำให้มองเห็นวัฒนธรรมของไทยสูงเด่น เป็นที่ยกย่องของผู้ที่รู้เห็นของชาวต่างประเทศ ที่ได้คบค้ากับชาวไทยทั่วไปในสมัยโบราณ

บัดนี้มาถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งโลกกำลังปั่นป่วนเพราะชาวโลกกำลังเสื่อมโทรมทางศีลธรรม มีจิตใจเหี้ยมโหดดุร้าย ต่างก็คอยแย่งชิงอำนาจ เห็นแก่ตัว โลกกำลังต้องการสันติภาพ แต่ความสงบสุขสันติภาพ

จะมีได้ก็ต้องให้ชาวโลกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและย่อมจะต้องอาศัยศีลธรรม มีความเมตตาปรานีเป็นข้อใหญ่ ถ้าจิตใจมนุษย์ยังโลภหลง คอยเอารัดเอาเปรียบไม่มีสัจจะ มีแต่ความหลอกลวง สัญญาใดก็ไม่เกิดผลตราบใด ตราบนั้น โลกก็จะอยู่ไม่เป็นสุข เรื่องเล็กน้อยก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่โต หากต่างให้ความเห็นอกเห็นใจมีศีลธรรมรักษาสัจสัญญา เรื่องใหญ่ก็จะกลายเป็นเรื่องเล็ก เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ในปัจจุบันนี้ศีลธรรมและประเพณีก็ยังไม่สุดสิ้น วัฒนธรรมและประเพณีเก่าแก่หาได้สูญสิ้นไปไม่ ยังมีผู้ยึดถือไว้ฝึกฝนอบรมกุลบุตรให้ปฏิบัติได้ผลตลอดมา ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องความกตัญญูนี้ ก็เพราะว่า

วันหนึ่งเพื่อนที่รักใคร่นับถือกับข้าพเจ้ามาเก่าแก่แต่วัยรุ่น ได้มาหา เราไม่ได้พบกันเป็นเวลาช้านานแม้เราจะอยู่ในพระนครด้วยกัน เพราะต่างคนก็มีภารกิจที่จะต้องรับผิดชอบ ไม่เหมือนเมื่อครั้งวัยหนุ่มไม่มีภารกิจที่จะต้องกังวล เราได้แต่ท่องเที่ยวขึ้นเหนือล่องใต้หัวหกก้นขวิด เพราะห่วงภาระยังไม่เกิดขึ้น เรายังมีตำแหน่งต่ำ ๆ ในทางญาติเป็นเพียงลูกและน้อง

และพี่น้าอาอย่างสูง แต่ต่อมาเราก็ได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเป็นลุง ซึ่งเป็นตำแหน่งภาระที่หนักเบาตามจำนวนสายโลหิตซึ่งเป็นพลเมือง อยู่ใ ความรับผิดชอบของเราและปัจจุบันนี้เราได้รับตำแหน่งสูงขึ้นไปเป็นตาเป็นปู่ ซึ่งแม้ว่าเราไม่อยากจะรับ มันหมายถึงความชราเป็นไม้ที่ใกล้ฝั่ง แต่ธรรมชาติก็ยัดเยียดให้เรารับจนได้ นี่แหละทำให้เราเหินห่างกันไปนานๆ จึงจะได้พบกันสักครั้ง เพราะเราต่างมีอาชีพไปคนละทาง

วันหนึ่งเพื่อนได้สนทนากันในเรื่องความกตัญญูของคนในยุคปัจจุบัน จึงได้ทราบว่า เพื่อนเคยไปอเมริกา และการไปอเมริกาคราวนั้น ก็ถือโอกาสไปในงานรับปริญญาของบุตรชาย และไปแสดงความขอบคุณเพวกครูบาอาจารย์ที่ลูกได้ จดหมายยกย่องมา ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างจนได้เรียนจบ ข้าพเจ้าฟังแล้วก็พลอยปลื้มใจ บางครั้งเพื่อนเล่าถึงเหตุการณ์ของบุตรชายเมื่ออยู่ในอเมริกาให้ฟัง ทำให้ข้าพเจ้าตื่นตันใจไปด้วย ฉะนั้นจึงคิดว่าความกตัญญูนั้นผู้ใดยึดถือไว้ได้ย่อมจะเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง และเป็นที่รักใคร่เอ็นดูของผู้อื่น เช่นเรื่องบุตรของเพื่อนเป็นต้น

เพื่อนได้เล่าว่า "ก่อนที่ผมจะส่งบุตรไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น ผมได้อบรมสั่งสอนถึงความประพฤติในสิ่งใดควรไม่ควร สอนให้มีความกตัญญูกตเวที ให้รู้บุญคุณต่อผู้มีพระคุณ ให้เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เป็นหลักสำคัญที่ประเพณีอันดีงามของเราชาวไทย ผมเองก็ได้รับการอบรมจากพ่อแม่มาเหมือนกันจึงสอนลูก อย่าได้ทิ้งหลักอันนี้ ขอให้นึกว่าเราเพียงแต่ไปศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ มิใช่ไปเอาอย่างประเพณีของเขามาด้วย เพราะโลกได้ยกย่องนับถือว่าวิชาความรู้ทางโลกทางวิทยาศาสตร์ของเขาเจริญก้าวหน้ามากเป็นที่รู้จักกันทั่วไป แต่ประเพณีของเราสอนให้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั้น มีศีลธรรมซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ยกย่องนับถือของชาวต่างชาติแต่ครั้งโบราณมาแล้ว บุตรชายของผมคนโต ได้ศึกษาสำเร็จได้ปริญญาโท และเข้ารับราชการชั้นเอกในปัจจุบัน คนที่สองได้ทำวิทยานิพนธ์ได้รับการยกย่องในหนังสือพิมพ์ทางอเมริกา และบุตรชายคนเล็กได้จากกรุงเทพ ฯ ไปเรียนต่อที่อเมริกา เมื่อปี

๑๙๕๙ เมื่อไปถึงก็เข้าศึกษาที่ COFFEYVILLE COLLEGE, KANSAS U.S.A. เป็นครั้งแรกและไปหาบ้านเช่าก็ไปได้บ้านของผู้เฒ่าสองสามีภรรยา จึงได้ตกลงเช่าห้องอยู่ตลอดมา ท่านผู้เฒ่าทั้งสองนี้ ฝ่ายสามีเป็นช่างไม้รับซ่อมแซมสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่าที่คนอายุมากจะทำได้ ส่วนรายได้ก็พอเลี้ยงชีพโดยไม่ฝืดเคืองนัก ต่อมาชายชราผู้สามีก็ถึงแก่กรรมลง บุตรของผมก็ช่วยเหลือทุกอย่างในงานศพ เท่าที่พอช่วยทำได้

ในงานศพของชายผู้เป็นสามี จึงรู้ว่าหญิงชรานั้นมีบุตรหลายคน เพราะได้มีพวกบุตรหลานทั้งชาย-หญิงจากรัฐต่าง ๆ มาในงานศพตามประเพณีครั้งนี้พร้อมหน้ากัน บุตรของสามีภรรยาชราคู่นี้ ต่างก็เติบโตมีครอบครัวแยกย้ายกันไป มีหลักฐานในงานการงานอาชีพต่าง ๆ กัน บ้างก็เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทลัย บุตรทั้งชายหญิงต่างก็มีรถยนต์ส่วนตัวด้วยกันทุกคน เมื่อมาในงานฝังศพผู้เป็นบิดาเสร็จแล้ว พวกลูก ๆ ต่างก็พากันแยกย้ายกลับไปที่อยู่ของตน มิได้เหลียว

แลสนใจหญิงชราผู้เป็นมารดาว่าความเป็นอยู่จะเป็นอย่างไร คล้ายกับเป็นคนอื่นที่ไร้ญาติขาดมิตรไม่ใช่มารดากับบุตร ปล่อยให้หญิงชราผู้เป็นแม่ได้รับความเศร้าโศกเสียใจว้าเหว่อยู่แต่ผู้เดียว แต่ก็ได้อาศัยนักเรียนไทยบุตรชายของผมผู้อยู่ใกล้ชิด เป็นผู้คอยช่วยเหลือปลอบโยนให้คลายความเศร้าโศกถึงสามีที่ตายจากไป และช่วยให้ความว้าเหว่น้อยลง บุตรของผมได้ปฏิบัติแม่เฒ่าผู้นี้คล้ายกับแกเป็นญาติผู้ใหญ่อันสนิทของเรา ให้ความเคารพนับถือ ให้ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้แกเกิดความรักใคร่เห็นความดีที่บุตรของผม เอาใจใส่ปฏิบัติช่วยทุกอย่างที่จะช่วยได้ จึงทำให้แกคลายความเศร้าโศกลงได้ แกจึงรักใคร่ยิ่งกว่าบุตรของแกในความรู้สึกในปัจจุบันเวลานั้น

การที่ต้องเสียสามีของหญิงชรา ทำให้รายได้จากการครองชีพฝืดเคือง แม้จะมีรายได้จากรัฐบาลให้การสงเคราะห์คนชราก็ได้ไม่มากนัก มิได้ทำให้กินดีอยู่ดี ฉะนั้นนอกจากความว้าเหว่แล้ว การเงินก็ยังอยู่

ในขั้นไม่เพียงพอ ที่สุดต่อมาหญิงชราก็ได้ขายบ้านที่เป็นสมบัติชิ้นเดียว นำเงินไปฝากประจำในธนาคารเพื่อหวังดอกเบี้ยเลี้ยงชีพต่อไป แล้วมาเช่าบ้านอยู่อีกแห่งหนึ่งและบุตรชายของผมก็ได้มาเช่ารวมอยู่ด้วยอย่างใกล้ชิดกับหญิงชราเพราะสงสารว่าแกอยู่อย่างโดดเดี่ยวจึงคอยเอาใจใส่ดูแลคอยปลอบโยนให้แกมีชีวิตแช่มชื่นขึ้น แม้จะขายบ้านแล้วได้นำเงินไปฝากธนาคารหวังดอกเบี้ยก็ยังไม่พอในการใช้จ่าย ความสนิทสนมหญิงชรากับบุตรของผมซึ่งเป็นนักเรียนไทยนั้น ทำให้แกมีชีวิตสดชื่นขึ้นบ้าง ที่มีคนเอาใจใส่ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิดไม่ต้องขอร้องและไม่หวังสิ่งใดตอบแทน หญิงชราทราบซึ้งถึงความดีของลูกชายผมผู้นี้ตลอดมาบางครั้งหญิงชราคิดถึงพวกลูก ๆ หลาน ๆ อยากจะพบอยากจะเห็นจึงได้เขียนจดหมายไปถึง ขอให้พวกลูก ๆ หลาน ๆ ไปหาแกบ้างเพราะแกว้าเหว่ แต่ก็ได้รับคำตอบจากพวกลูกว่าเสียเวลาเพราะทางไกล ถ้าคิดถึงหลานจริงๆ ก็ให้หญิงชราผู้แม่ขึ้นรถประจำทางไปหา วันหนึ่งหญิงชรา

ได้ปรารภขึ้นกับบุตรชายของผมว่า เงินที่ได้จากการสงเคราะห์คนชรา และเงินที่ขายบ้านฝากไว้ในธนาคารประจำ เพื่อให้ได้ดอกเบี้ยมาใช้จ่ายก็ดี แต่ยังไม่พอกับค่าครองชีพประจำเดือน จะขอเงินพวกลูก ๆ ก็เกรงจะผิดหวังและขายหน้า

บุตรชายของผมจึงบอกว่า "ตามประเพณีไทยเรานั้น บุตรจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อเวลาแก่เฒ่าเป็นการตอบแทนบิดามารดาที่เลี้ยงบุตรมา และให้การศึกษา ถ้าบุตรมีฐานะดี ก็จะนำบิดามารดาไปอยู่ร่วมบ้านให้ความสุขสบาย ฉะนั้น การที่จะออกปากกับบุตรนั้นไม่เป็นสิ่งควรละอาย บิดาผมเคยเลี้ยงดูคุณปู่คุณย่าให้มีความสุขมาแล้ว และก็สั่งสอนให้ลูก ๆ ปฏิบัติตาม แม้ผมจะมาศึกษาอยู่ในอเมริกาแล้ว บิดาผมก็ยังตักเตือนมาทางจดหมาย ให้รักษาศีลธรรมและประเพณีไว้เสมอ"

หญิงชราพูดขึ้นว่า "ทำไมประเพณีที่บ้านของเธอถึงได้มีวัฒนธรรมดีเช่นนี้ ทำไมฉันถึงจะได้รู้จักกับบิดาของเธอที่ได้อบรมสั่งสอนเธอได้ดีเหมือนพระเจ้า

ส่งเธอมาให้เป็นลูกของฉันเมื่อยามชรา เมื่อลูกอันแท้จริงของฉันเขาต่างไม่สนใจฉัน อยากจะจดหมายไปขอบใจบิดาของเธอ ซึ่งทำให้ฉันมีลูกดียิ่ง สุภาพเรียบร้อยเป็นคนไทย ฉันรักเธอมากและซาบซึ้งถึงคุณความดี คิดว่าเธอเป็นลูกรักของฉันตลอดไป ทำไมประเพณีของเธอผิดกับประเพณีของเรา จะเล่าให้เราฟังได้ไหม"

บุตรชายของผมได้บอกว่า "ขนบธรรมเนียมประเพณีของเราชาวไทยมีมาแต่โบราณกาลแล้วว่าให้บุตรมีความเคารพนับถือบิดามารดา มีความกตัญญูกตเวที ให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุเหมือนญาติสนิทเมื่อจะทำสิ่งใดพอจะช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือด้วยความเคารพ และเต็มใจ ไม่มีความรังเกียจ นี่ถ้าเป็นเมืองไทยพวกบุตรจะต้องมีหน้าที่คอยเลี้ยงดูบิดามารดา เมื่อวัยชราให้มีความสุข ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนใด ๆ ไม่ให้บิดามารดาในวัยชราต้องว้าเหว่ จะแวดล้อมไปด้วยบุตรหลาน จะคอยระวังไม่ทำอะไรให้เป็นที่กระทบ

กระเทือนจิตใจ เราถือว่าบิดามารดาเป็นพระเจ้าของลูก ๆ"

เมื่อหญิงชราได้ฟังเช่นนั้น ก็ร้องไห้พลางพูดว่า "ประเพณีของเราไม่สนใจกับคนแก่ เขาปล่อยไว้ให้อยู่ตามยถากรรมตามลำพัง"

บุตรของผมก็มีความสงสาร ขอร้องให้หญิงชราเร่งมีจดหมายไปบอกพวกลูกให้มาพร้อมหน้ากันที่บ้านแกบอกว่ามีเรื่องสำคัญจะปรึกษาหารือด้วย ถ้าพวกลูกๆ มาถึงก็ขอให้แกชี้แจงเหตุผลให้ลูก ๆ ช่วยเหลือ หญิงชรานั้นแรก ๆ ก็ไม่ค่อยจะกล้าเขียนจดหมายไปนัดพวกลูก ๆ เพราะกลัวพวกลูก ๆ จะปฏิเสธก็จะได้อาย แต่ทนคำวิงวอนและรับรองจากบุตรชายของผมว่า คนอเมริกันกับคนไทยก็มีจิตใจคล้ายกันที่มีจิตเมตตากรุณาหากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติมานั้น ผิดแผกแตกต่างกัน แต่ก็จะปรับปรุงให้เข้ากันได้ในทางที่ดีงาม คิดว่าบุตรชายหญิงของแกมีความรู้ คงจะพิจารณาเหตุผลได้แล้วคงจะเห็นดีเห็นงามด้วย

เมื่อหญิงชราได้ฟัง และทนคำอ้อนวอนรบเร้าบุตรชายของผมไม่ไหว ทั้งแกก็มีความเกรงใจรักใคร่เหมือนบุตรในไส้ จึงจำต้องเขียนจดหมายไปบอกพวกลูกหลานตามคำขอร้อง ครั้นถึงวันกำหนดนัดพวกลูก ๆ ชายหญิงก็มากันพร้อมหน้าตามเวลานัดไว้ เมื่อบุตรมาพร้อมหน้ากันแล้ว หญิงชราก็พูดขึ้นว่า

"การที่แม่เรียกมาพร้อมหน้ากันนี้เป็นความคิดของนักเรียนไทยซึ่งได้ปฏิบัติแม่ คอยปลอบโยนแม่ให้หายจากความว้าเหว่ และได้เล่าถึงประเพณีของคนไทยบุตรจะต้องรับเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามชรา ไม่ให้ได้รับความอนาทรร้อนใจในบั้นปลายของชีวิต แม้เขาจะเป็นคนละชาติกับเรา แต่เขาก็ปฏิบัติแม่และช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่เขาจะช่วยได้ มิได้มีความรังเกียจ เมื่อเขาเห็นว่าแม่มีรายได้เล็กน้อย ไม่เพียงพอกับรายจ่ายก็ขอให้แม่เรียกร้องไปให้พวกลูก ๆ มาพร้อมหน้ากันเพื่อจะได้หาทางที่จะช่วยเหลือ ให้แม่พ้นจากความยากลำบาก เพราะแม่อายุมากแล้ว จะอยู่รบกวนพวกลูก ๆ

ไม่นานก็จะจากไป แม่เองก็เกรงใจพวกลูก ๆ ไม่อยากจะรบกวน ไม่กล้าจะจดหมายไปบอก แต่นักเรียนไทยผู้นี้ได้รบเร้าให้แม่จดหมายไปบอก ทั้งเขาบอกว่าเขารู้จิตใจคนอเมริกันดีว่าเป็นคนมีเหตุผลและศีลธรรม นิสัยคล้ายคนไทย ฉะนั้น แม่จึงกล้าเขียนไปบอกลูกให้มานี่แหละเป็นต้นเหตุ ขอให้ลูก ๆ พิจารณาหาทางให้แม่ได้รับความสบายใจในบั้นปลาย เพื่อให้แม่มีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยไม่ยากแค้นเท่านั้นก็พอใจแล้ว"

พวกลูก ๆ ได้ฟังแม่กล่าวเช่นนั้น ก็มองดูตากันแล้วก็ขอเวลาประชุมตกลง ขอความเห็นกันก่อนว่าควรจะทำอย่างไรดี เมื่อพวกลูก ๆ ของหญิงชราได้ขอความเห็นจากพวกพี่ ๆ น้อง ๆ ต่างก็ลงความเห็นว่า คนชาติอื่นมีประเพณีคุณธรรมได้มาช่วยเหลือมารดาทุกอย่าง ทุกทาง เพื่อให้คนแก่รู้สึกมีชีวิตจิตใจสดชื่นซึ่งพวกเราผู้เป็นลูก ๆ ต่างก็ทอดทิ้งมิได้มาดูแลทุกข์สุขแกเลย ฉะนั้น ต่อไปนี้ขอให้แบ่งหน้าที่ผลัดกันมาเยี่ยมเยียนแกเดือนละครั้ง ส่วนการที่จะช่วยค่าครองชีพนั้น

ต่างคนตกลงสมัครใจจะออกค่าเลี้ยงดู บางคนที่มีฐานะดีก็ออกให้เดือนละ ๓๐ ดอลล่าร์ และบางคนก็ออกให้เดือนละ ๒๐ ดอลล่าร์ เมื่อรวบรวมแล้วหญิงชราก็ได้เงินเดือนจากลูก ๆ อีกประมาณเกือบสองร้อยดอลล่าร์ต่อเดือน เมื่อได้บวกกับดอกเบี้ยที่ได้จากธนาคารและเงินสดสงเคราะห์คนชรา รวมแล้วก็เกือบสามร้อยดอลล่าร์แล้ว

เมื่อพวกลูก ๆ ได้ตกลงกันเป็นที่เรียบร้อย และบอกให้แกทราบ หญิงชราดีใจจนน้ำตาไหล เพราะแกมองเห็นอนาคตที่จะพ้นความทุกข์ยากลำบาก เที่ยวกอดพวกบุตรสาวบุตรชาย แสดงความขอบใจตื่นเต้นและมีความยินดี ต่อจากนั้นหญิงชราก็ไม่ว้าเหว่เพราะพวกลูกหลานผลัดกันมาเยี่ยมเยียนดูแล ทั้งการเงินก็มิได้ขัดสนเหมือนแต่ก่อนบั้นปลายชีวิตก็คล้ายกับชาวไทยผู้หนึ่งไม่แห้งแล้ง มีความสดชื่นกว่าแต่ก่อนมาก "นับว่านักเรียนไทยได้ทำประโยชน์แก่ตัวแกอย่างดียิ่ง"

ต่อมาเมื่อปี ๑๙๖๔ บุตรชายของผมก็ได้ปริญญาสำเร็จในวิชา BUSINESS ADMINISTRATION

B. Sc บุตรชายได้จดหมายแจ้งมาถึงผมว่า พวกครูบา-อาจารย์ต่างชื่นชมยินดีที่ได้ทราบข่าวที่แกได้ทำให้หญิงชราได้พ้นความทุกข์ยากลำบากอย่างหญิงชราทั่วๆไปในอเมริกา มากลายเป็นหญิงชราที่มีบุตรหลานเอาใจใส่และทุกคนช่วยค่าเลี้ยงชีพ นอกจากเงินที่ได้จากสงเคราะห์คนชราแล้วยังมีพวกลูก ๆ ช่วยเหลือประจำเดือน ผู้รู้และหญิงชราต่างก็มีความยินดียกย่องถึงผมผู้เป็นบิดาที่ได้อบรมให้ความรู้ในประเพณีศีลธรรมแก่บุตร จนได้สร้างกรรมดีไว้ทางจิตใจมนุษย์ด้วยขนบประเพณีของไทย จนเป็นที่น่าชื่นชมยินดี นี่เป็นเหตุที่ผมไปรับบุตรชายเมื่อได้รับปริญญา และถือโอกาสได้ไปเยี่ยมครูบาอาจารย์ที่ได้รักใคร่บุตรชายของผม และหญิงชราที่ได้โอดครวญถึงคุณความดีในตัวบุตรชายของผมอย่างฝังจิตใจ ผมได้รับการต้อนรับจากพวกครูบาอาจารย์ของบุตรชาย ด้วยการมารับที่สนามบิน และมีการเชิญเลี้ยงอาหารและแสดงความยินดี แต่พวก ๆ ของหญิง-ชราต่างก็มาต้อนรับ แสดงความยินดีกับผมด้วย

สิ่งที่เศร้าใจผมอย่างไม่รู้ลืมครั้งนั้นก็คือ เมื่อหญิงชราพอรู้ว่า ผมจะพาบุตรชายกลับเมืองไทย แกก็เสียใจตัดพ้อร้องไห้รำพันออกมา อย่างหมดสติลืมตัวว่า

"โธ่ จะเอาลูกชายฉันไปไหน ลูกชายที่เป็นคนไทย ที่ฉันรักยิ่งชีวิต ถ้าฉันไม่มีลูกชายคนนี้ ฉันต้องตายแน่"

แต่เมื่อแกได้สติแกก็แสดงความเสียใจ และขอโทษที่แกพูดอะไรออกมาอย่างไม่รู้ตัว น้ำตาของหญิงชราไหลนองหน้า บุตรชายของผมและตัวผมเองก็อดกลั้นน้ำตาไม่ได้ เมื่อได้พยายามปลอบใจแกว่า เมื่อกลับมาเมืองไทยแล้ว จะพยายามหาโอกาสมาเยี่ยมแกอีก จะไม่ยอมลืมแกเป็นอันขาด เมื่อถึงเวลาที่เราจะออกเดินทางกลับ ก็มีพวกครูบาอาจารย์ และชาวบ้านต่างก็มีจิตใจอันงามได้มาที่สนามบิน หญิงชราอุตส่าห์มาส่ง แกแสดงความเสียอกเสียใจ ร้องไห้อาลัยในตัวบุตรชายของผม เราต้องปลอบโยนแกให้สร่างคลายความเศร้าโศกสัญญาว่าจะส่งข่าวทางจดหมายมาถึงแกเดือนละครั้ง

เป็นอย่างน้อยตลอดไป ในวันที่ผมเดินทางจะออกจากอเมริกานั้น เป็นภาพที่ประทับใจในชีวิตของผมอย่างไม่รู้ลืมตลอดไป จึงอยากจะพูดว่า ALTHOUGH COFFEYVILLE IS A SMALL TOWN BUT THE PEOPLE HERE ARE VERY NICE, KIND AND HELPFUL

นี่แหละเป็นต้นเหตุทำให้ผมเดินทางไปรับลูกที่อเมริกา หญิงชราและบุตรชายของผมก็ได้มีจดหมายโต้ตอบส่งข่าวทุกข์สุขถึงกันเสมอตลอดมา

บุคคลหาได้ยาก ๒

๑. บุพการี บุคคลผู้ทำอุปการะมาก่อน

๒. กตัญญูกตเวที บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

ที่ว่าหาได้ยากเพราะว่า ยากนักที่บุคคลทั้ง ๒ ฝ่ายนี้จะทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์ได้ ท่านยกอุทาหรณ์ไว้เป็นหลักใหญ่ ๆ ๔ ประเภท คือ

๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับ พุทธศาสนิกชน

๒. อุปัชฌาย์อาจารย์ กับ สัทธิวิหาริก และอันเตวาสิก หรือศิษย์

๓. พระมหากษัตริย์ กับ พศกนิกร

๔. มารดาบิดา กับ บุตรธิดา

๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ท่านได้ตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เองแล้ว หลุดพ้นจากตัณหาอุปาทานทั้งปวง ซึ่งจะไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป เพราะถ้าเวียนว่ายตายเกิดถือว่าเป็นทุกข์ คือจะต้องประสบกับปัญหานานาประการ มีใครบ้างที่พูดได้เต็ม

ปากว่า เกิดมาในชาตินี้มีแต่ความสุข ไม่เคยมีความทุกข์เลย มีแต่ว่าจะประสบความสุขหรือทุกข์ข้างไหนมากกว่ากันเท่านั้น ที่โชคดีหน่อยก็ประสบความสุขมากกว่าทุกข์ ที่เคราะห์ร้ายก็ประสบความทุกข์มากกว่าสุข พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ท่านได้พ้นทุกข์แล้ว แต่ยังมีพระเมตตากรุณาที่จะให้คนอื่น ๆ ได้พ้นทุกข์อย่างพระองค์ท่าน จึงได้พยายามอบรมสั่งสอนคนอื่น ๆ ให้ปฏิบัติตาม โดยมิได้คำนึงถึงความยากลำบากที่พระองค์ท่านต้องประสบ เพราะในสมัยนั้น การคมนาคมมิได้สะดวกรวดเร็วดังปัจจุบันนี้ พระองค์ท่านต้องเสด็จดำเนินด้วยพระบาท ผ่านป่าข้ามภูเขาเป็นระยะทางไกล ๆ จุดประสงค์อันเดียวก็คือ จะสั่งสอนให้คนอื่นได้บรรลุธรรมเพื่อพ้นความทุกข์ มิใช่เพื่ออยากดัง อย่างนี้เรียกว่า บุพพการี ส่วนพุทธศาสนิกชนคือผู้นับถือพระพุทธศาสนา ยากนักที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้ครบถ้วน จึงปรากฏว่ามีผู้ที่บรรลุธรรมตามพระพุทธองค์ตั้งแต่ชั้นพระโสดาบันขึ้นไป ถ้าจะนับเป็นเปอร์เซ็นต์ในสมัยนั้น ก็คงจะไม่เกิน ๒๕%

๒. อุปัชฌาย์ก็ดีอาจารย์ก็ดี บางคนมีความรักศิษย์เสมอหน้า คือรักศิษย์เท่า ๆ กัน พยายามอบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับศิษย์โดยไม่ปิดบังอำ-พราง สั่งสอนให้ศิษย์ให้มีความรู้ดี ความประพฤติดี คอยควบคุมดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด มิได้มุ่งหวังแต่อามิสหรือสินจ้างแต่อย่างเดียว บางคนมิได้เป็นเช่นนี้ คือมีความรักศิษย์ไม่เท่ากัน จะอบรมสั่งสอนก็เพียงทำไปตามหน้าที่ ไม่ได้มีการติดตามเอาใจใส่เท่าที่ควร

ศิษย์ที่ดีก็พยายามตั้งใจศึกษาเล่าเรียนดี ประ-พฤติดี เคารพเชื่อฟังปฏิบัติตาม เป็นที่พอใจของอุปัชฌาย์อาจารย์

๓. พระมหากษัตริย์ที่ประกอบด้วยทศพิธราชธรรม คือ พยายามรวบรวมก่อตั้งเป็นประเทศ ปราบปรามอริราชศัตรูมิให้มาทำความเดือดร้อนแก่พระราชอาณาจักรของพระองค์ พยายามบำบัดทุกข์บำรุงสุข มีทางใดบ้างที่จะทำให้อาณาประชาราษฎร์มีความสุขและเจริญรุ่งเรืองได้ก็ทำทางนั้น ดังปรากฏในประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติมาแล้ว

บางพระองค์ที่ไม่ทรงตั้งอยู่ในธรรม คือ มิได้ทรงเหลียวแลเอาพระทัยใส่บริหารประเทศหรือพศกนิกร มุ่งแต่จะแสวงหาความสุขส่วนพระองค์เท่านั้น

พศกนิกร คือราษฎรที่ดีก็คือคนที่ตั้งตนประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริตธรรม ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพสุจริต ถึงแม้จะเป็นอาชีพที่ถือว่าต่ำ คือต้องอาศัยแรงกายของตนเข้าแลกเป็นอาชีพ ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดทำนองคลองธรรม

ราษฎรที่ไม่ดี คือ ไม่ตั้งตนอยู่ในความสุจริตธรรม ทำมาหาเลี้ยงชีพในทางผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมอันดี ทำความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น

ตามอุทาหรณ์ที่ยกขึ้นมากล่าวเพียงย่อ ๆ ทั้ง ๓ ข้อข้างต้นนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าบุพพการี คือผู้ทำอุปการะมาก่อน มิใช่ว่าจะทำได้เต็มหน้าที่เสมอไป เว้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระองค์ท่านพ้นจากกิเลสตัณหาอุปาทานทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วยังมีกิเลสอยู่ทั่วทุกคน จึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ผู้ทำอุปการะมา

ก่อนได้สมบูรณ์ ท่านจึงจัดว่าหาได้ยาก กตัญญูกตเวที คือ ผู้ที่รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน ก็เช่นเดียวกับปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์บ้างไม่สมบูรณ์บ้าง ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ท่านจึงจัดว่าหาได้ยากเช่นเดียวกัน ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงข้อที่ ๔ ซึ่งเป็นจุดสำคัญในเรื่องนี้ คือ มารดาบิดากับบุตรธิดา

มารดาบิดาโดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้ว จะมีความรักบุตรธิดาของตนตั้งแต่รู้ว่ามาปฏิสนธิในครรภ์แล้ว ทั้งๆที่ยังไม่รู้ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ถ้ายิ่งเป็นลูกคนแรกด้วยแล้ว จะมีความตื่นเต้นดีใจอย่างประหลาด บางคนถึงกับเที่ยวไปให้หมอทำนายว่าบุตรในครรภ์จะเป็นหญิงหรือชาย เลี้ยงง่ายเลี้ยงยากอย่างไร อนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไป ตนเองจะได้พึ่งเมื่อยามแก่เฒ่าชราหรือไม่ นี่คือความตื่นเต้นดีใจของบิดามารดาที่จะมีบุตรคนแรก ครั้นเมื่อบุตรได้คลอดมาชมโลกแล้ว ก็พยายามเลี้ยงดูประคบประหงมอย่างดีชนิดยุงไม่ให้ไต่ ไรไม่ให้ตอม เจ็บไข้ก็หาหมอมารักษา พอรู้เรื่องก็

อบรมสั่งสอนด้วยตนเองก่อนคนอื่น ท่านจึงกล่าวว่า มารดาบิดาเป็นบูรพาจารย์คนแรกของบุตรธิดา เมื่อโตขึ้นก็ให้ได้เล่าเรียนศึกษาศิลปวิทยาตามความสามารถของบุตรและหรือตามฐานะของมารดาบิดาที่จะส่งเสริมสนับสนุนได้ตามกำลังความสามารถของตน

มารดาบิดาจะเลี้ยงดูบุตรบิดา เมื่อกล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะอยู่ในหลัก ๕ ประการ คือ

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว เช่นห้ามไม่ให้บุตรธิดาประกอบอบายมุข ๖ ประการ มีดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน อันเป็นแนวทางแห่งความหายนะ

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี คืออบรมพร่ำสอนบุตรธิดาให้รู้จักประกอบกิจการงานอันมีประโยชน์ ให้หมั่นขวนขวายแสวงหาทรัพย์ ให้รู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้แล้วไม่ให้เสื่อมเสียโดยใช่เหตุ และให้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีพตามกำลังทรัพย์ที่ตนหามาได้ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักแต่ไม่ถึงจนเบียดกรอแร้นแค้น ให้รู้จักจ่ายในสิ่งที่จำเป็น

๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา คือเมื่อมารดาบิดาเห็นว่าบุตรธิดาของตนมีอายุพอที่จะศึกษาเล่าเรียนได้แล้ว ก็ไม่นิ่งดูดาย ย่อมขวนขวายให้บุตรธิดาของตนได้ศึกษาศิลปวิทยาต่างๆ มี อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิชาการเรือน เป็นต้น ตามควรแก่ฐานะของบุตรธิดาจะพึงศึกษาเล่าเรียนได้ หรือตามฐานะของมารดาบิดาจะอำนวยให้ได้

๔. หาภรรยาหรือสามีที่สมควรให้ คือเมื่อเห็นว่าบุตรธิดาของตนเจริญวัย ได้ศึกษาศิลปวิทยาต่าง ๆ มีความรู้พอจะหาเลี้ยงชีพได้แล้ว ก็เลือกหาภรรยาหรือสามีที่มีความประพฤติดี มีชาติสกุลและฐานะเสมอกันให้แก่บุตรธิดาของตน เพื่อจะให้เป็นคู่ร่วมสุขร่วมทุกข์และช่วยกันประกอบกิจการต่าง ๆ เลี้ยงครอบครัวต่อไป

๕. มอบทรัพย์ให้ในสมัย คือมอบทรัพย์ให้แก่บุตรธิดาของตนเป็น ๒ ระยะ คือให้เสมอเป็นนิตย์ เพื่อบุตรธิดาของตนจะได้ใช้สอยเลี้ยงชีพระยะหนึ่ง ให้

เป็นครั้งคราว เช่นให้ในเวลาสมรสและการมงคลอื่น ๆ หรือให้ในเวลาเมื่อตนใกล้จะตาย หรือทำพินัยกรรมให้ระยะหนึ่ง

มารดาบิดาบางคนมิได้เป็นเช่นนี้ เช่นพอรู้ว่าจะมีบุตรมาเกิด ก็หาทางทำลายเพราะมิได้ตั้งใจจะให้มาเกิด ถ้ามาเกิดแล้วจะทำลายชื่อเสียงเกียรติยศของตัวเอง หรือบางคนหมอทำนายว่าถ้าลูกเกิดมาเป็นชายหรือเป็นหญิง ตัวเองจะต้องตายเพราะแพ้บุญลูก บางคนลูกเกิดมาแล้ว ไม่เลี้ยงดูยกให้คนอื่นไปบ้าง เลี้ยงดูตามยถากรรมบ้าง มิได้เอาใจใส่เท่าที่ควร

บุตรธิดา โดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้ว จะมีความรักมารดาบิดาของตนยิ่งกว่าใครอื่น เพราะได้อยู่ใกล้ชิดตลอดเวลา รู้จักเข้าใจกันดี สนิทสนมเป็นพิเศษกว่าคนอื่น เมื่อได้ระลึกนึกถึงพระคุณของท่านดังกล่าวมาแล้ว จึงควรสนองตอบมารดาบิดาด้วยหลัก ๕ ประการ คือ

๑. ท่านได้เลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ คือ มารดาบิดาได้เลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เด็ก ๆ จนเจริญเติบโต

ขึ้น มีความสามารถประกอบกิจการงานหาเลี้ยงชีพได้แล้วควรเลี้ยงมารดาบิดาให้เป็นสุข อย่าให้ต้องเดือดร้อนในการหาเลี้ยงชีพเอง หรือในเวลาท่านเจ็บป่วยควรตั้งใจรักษาพยาบาลด้วยตนเอง หรือตามแพทย์ที่สามารถให้มารักษา เพื่อหวังให้ท่านหายเจ็บป่วย

๒. ทำกิจของท่าน คือกิจสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งท่านกระทำอยู่ จะเป็นกิจภายในบ้านหรือนอกบ้านก็ตาม หรือกิจที่เนื่องด้วยการทำมาหรือค้าขาย หรือมารดาบิดาสร้างถาวรวัตถุอันเป็นสาธารณกุศล เช่น ถนนหนทาง ศาลา สระน้ำ เป็นต้น ซึ่งยังไม่สำเร็จแล้วท่านล่วงไปเสียก่อน หรือสิ่งที่ท่านทำไว้แล้วชำรุดทรุดโทรมในภายหลัง บุตรธิดาควรปฏิสังขรณ์บูรณะซ่อมแซมให้คงทนต่อไป

๓. ดำรงวงศ์ตระกูล คือนำตระกูลของตนให้เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยคุณสมบัติและวัตถุสมบัติให้เป็นที่นิยมนับถือของคนทั่วๆ ไป อย่าทำให้ตระกูลของตนต้องเสื่อมหรือถูกนินทาว่าร้ายในทางที่ชั่วได้

๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก คือต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี สุภาพเรียบร้อย เว้นจากอบายมุข ๖ ประการ ดังกล่าวมาแล้ว และทำตนให้เป็นที่ไว้วางใจของท่านได้ว่าจะไม่เป็นคนทำลายทรัพย์มรดกที่ท่านจะมอบให้

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน คือเมื่อมารดาบิดาล่วงลับไปแล้ว ควรจะทำบุญอุทิศให้ท่านตามกาลสมัยตามประเพณีนิยม

บุตร ธิดา บางคน หาเป็นเช่นดังกล่าวมานี้ไม่ ประพฤตินอกลู่นอกทาง ไม่อยู่ในโอวาทของมารดาบิดา ทำตามใจตัวเป็นใหญ่ ทำให้ท่านต้องเป็นห่วง และเดือดร้อนอยู่เป็นนิจ

ตามอุทาหรณ์ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าบุพพการีและกตัญญูกตเวที ตามหลักใหญ่ ๔ ประเภท นั้น จะหาให้ได้ครบทั้ง ๒ ฝ่าย ได้ยากเต็มที ส่วนใหญ่จะทำให้ครบบริบูรณ์ได้ ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง หรือบริบูรณ์ทั้ง ๒ ฝ่าย ก็เป็นส่วนน้อย ท่านจึงจัดว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยาก

อนึ่ง บุตรธิดาที่ดีนั้น ควรจะเลี้ยงดูหรือทดแทนพระคุณของมารดาบิดาในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ถ้าอยู่กันคนละบ้าน เมื่อไปหาท่านก็ควรจะกราบที่ตักของท่าน เพราะตามธรรมดาคนที่รู้จักกันทั่วๆไปแล้ว เวลาพบกันก็จะยกมือไหว้ซึ่งกันและกันตามธรรมเนียมของคนไทย บางคนไม่กล้าไหว้หรือกราบมารดาบิดา เพราะกระดากอาย ซึ่งตัวเองไม่เคยทำมาก่อน ข้อนี้เห็นว่า ควรจะตัดความกระดากอายออกเสียได้ โดยคิดว่าทำไมคนอื่นเราจึงไหว้-กราบได้ พ่อแม่ของเราแท้ๆทำไมจึงจะกราบไหว้ไม่ได้ และมารดาบิดาชื่อว่าเป็นอรหันต์ของบุตรธิดา ซึ่งเมื่อเรากราบ–ไหว้ท่าน ท่านก็จะให้ศีลให้พรด้วยใจที่บริสุทธิ์และปรารถนาดีแต่ส่วนเดียว

การไปเยี่ยมท่านแต่ละครั้ง ควรจะหาของที่ถูกใจไปให้ท่านบ้าง และถ้าท่านอยู่กันหลายคนก็ควรจะเผื่อไปด้วย เพราะถึงแม้ท่านจะมั่งมีประการใดก็ตาม แต่ถ้าเห็นน้ำใจของบุตรธิดาเช่นนี้ ท่านจะไม่ชื่นชมยินดีได้อย่างไร ยิ่งได้แสดงน้ำใจกว้างเผื่อแผ่ถึงคนอื่น

ภายในบ้านด้วย ท่านก็จะชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนอื่นในบ้านบางทีก็จะเป็นพี่น้องหรือหลานของเราเองด้วย หรือถ้ามิใช่ก็ต้องเป็นคนที่อุปการะท่านหรือไม่ก็ท่านอุปการะเขา การทำบุญให้ก็เหมือนกัน ถ้าหากว่าเรามีโอกาสที่จะทำให้ท่านได้ ก็ควรจะทำในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ เช่นทำบุญวันเกิดให้ หรือทำบุญเป็นครั้งคราว เช่น อายุครบ ๖๐, ๗๐ หรือ ๘๐ ปี ดีกว่าจะทำให้เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว แต่เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ไม่ควรละเลยควรทำบุญอุทิศให้ตามประเพณีหรือความสามารถของตน

บุตรธิดาแต่ละคนอาจจะไม่รู้ซึ้งถึงว่า มารดาบิดารักตนเพียงใดแค่ไหน ต่อเมื่อตนมีบุตรธิดาเองแล้วจึงจะรู้ดีว่ามารดาบิดานั้นรักบุตรธิดาสุดประมาณ โดยเอาตนเองเข้าเทียบ คนที่ระลึกย้อนได้ดังนี้ก็นับว่าดีแต่ถ้าจะให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ก็จำต้องมีการสนองพระคุณของท่านดังได้กล่าวมาแล้ว เราปฏิบัติกับมารดาบิดาฉันใด ก็จะได้รับการตอบแทนจากบุตรธิดาของตนเองฉันนั้น

การเลี้ยงมารดาบิดานั้น นอกจากจะเลี้ยงท่านด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม รักษาเมื่อยามเจ็บป่วย และให้ที่อยู่อาศัยแล้ว ควรจะเลี้ยงน้ำใจท่านด้วย การเลี้ยงน้ำใจก็คือการทำอะไรตามใจท่าน อย่าทำอะไรขัดใจท่าน แต่มิใช่ในทางที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และเมื่อเห็นว่าท่านจะทำอะไรที่ผิดกฎหมายหรือศีล-ธรรมแล้ว อย่าขัดขวางหรือห้ามตรงๆ ควรจะหาวิธีพูด หรือยกตัวอย่างกว้างๆ เพื่อให้ท่านรู้สึกผิดชอบเอง อย่าให้ท่านเข้าใจว่าบุตรธิดากลับไปสอนท่าน

อันพระคุณของมารดาบิดา ท่านได้กล่าวไว้ว่า ให้เอาภูเขาทั้งหมดมาบั่นเป็นดินสอ ใช้น้ำทั้งหมดเป็นน้ำหมึก เขียนลงบนท้องฟ้า จนสิ้นภูเขาและสิ้นน้ำแล้ว ก็ยังไม่สิ้นสุดพระคุณของท่าน ดังนั้น เมื่อบุตรธิดาคนใดได้รู้ซึ้งเช่นนี้แล้ว ก็ควรหาโอกาสตอบสนองพระคุณของท่านดังได้กล่าวมาแล้วโดยย่อ ๆ ตามความสามารถของแต่ละคน ก็จะประสบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตของตนเอง

ความรัก ของมารดา บิดา ที่มีต่อ บุตรธิดา นั้น

เป็นความรักแท้ เป็นความรักที่บริสุทธิ์ เป็นความรักที่เจือด้วยเมตตากรุณา คือความเจตนาดีโดยส่วนเดียว เป็นความรักที่ไม่มีราคะเจือปน ตามปกติมารดาบิดาจะรักบุตรเท่าๆกัน แต่ถ้ามีบุตรธิดาหลายคนแล้วแยกกันอยู่ และท่านจำต้องอยู่กับคนใดคนหนึ่งแล้ว ท่านมักจะอยู่กับคนที่จนหรือฐานะด้อยกว่าคนอื่น เพราะคนมีนั้นช่วยตัวเองได้ ส่วนคนที่จนนั้นช่วยตนเองได้ไม่เต็มที่ เราจึงไม่ควรจะว่าท่าน ว่ารักลูกไม่เท่ากัน

สรุปรวมความแล้ว ขอให้พิจารณาตนเองว่าขณะนี้เราอยู่ในฐานะอะไร ขอให้ปฏิบัติตามฐานะที่เป็นอยู่ ให้สมบูรณ์เต็มที่ ตามความสามารถที่จะกระทำได้ มิใช่เฉพาะหลักใหญ่ๆ ๔ ประเภทข้างต้นเท่านั้น เพราะยังมีหลักย่อยๆอีก ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน เช่นมิตรต่อมิตร สามีกับภรรยา นายกับบ่าว หรือนายจ้างกับลูกจ้าง เป็นต้น ถ้าทุกคนทำได้สมบูรณ์ตามฐานะดังกล่าวมาแล้ว ความเดือดร้อนต่างๆจะไม่เกิดขึ้นเลย จะอยู่ร่วมกันได้โดยสันติสุขด้วยประการฉะนี้.

ชินปญฺชรคาถา

ของ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆังโฆสิตาราม

๑ ชยาสนคตา พุทฺธา เชตฺวา มารํ สวาหนํ
จตุสจฺจาสภํ รสํ เย ปิวึสุ นราสภา.

๒ ตณฺหงฺกราทโย พุทฺธา อฏฺฐวีสติ นายกา
สพฺเพ ปติฏฺฐิตา มยฺหํ มตฺถเก เต มุนิสฺสรา.

๓ สีเส ปติฏฺฐิโต มยฺหํ พุทฺโธ ธมฺโม ทฺวิโลจเน
สํโฆ ปติฏฺฐิโต มยฺหํ อุเร สพฺพคุณากโร.

๔ หทเย อนุรุทฺโธ จ สารีปุตฺโต จ ทกฺขิเณ
โกณฺฑญฺโญ ปิฏฺฐิภาคสฺมึ โมคฺคลฺลาโน จ วามเก.

๕ ทกฺขิเณ สวเน มยฺหํ อาสุํ อานนฺทราหุลา
กสฺสโป จ มหานาโม อุภาสุํ วามโสตเก.

๖ เกสนฺเต[1] ปิฏฺฐิภาคสฺมึ สุริโย ว ปภงฺกโร
นิสินฺโน สิริสมฺปนฺโน โสภิโต มุนิปุงฺคโว.

๗ กุมารกสฺสโป เถโร มเหสี จิตฺตวาทโก
โส มยฺหํ วทเน นิจฺจํ ปติฏฺฐาสิ คุณากโร.

๘ ปุณฺโณ องฺคุลิมาโล จ อุปาลีนนฺทสีวลี
เถรา ปญฺจ อิเม ชาตา นลาเต ติลกา มม.

---

๑ เป็น เกสนฺเต ก็มี

๙ เอเต๑สีติ มหาเถรา ชิตวนฺโต ชิโนรสา
ชลนฺตา สีลเตเชน องฺคมงฺเคสุ สณฺฐิตา.
๑๐ รตนํ ปุรโต อาสิ ทกฺขิเณ เมตฺตสุตฺตกํ
ธชคฺคํ ปจฺฉโต อาสิ วาเม องฺคุลิมาลกํ.
๑๑ ขนฺธโมรปริตฺตญฺจ อาฏานาฏิยสุตฺตกํ
อากาเส ฉทนํ อาสิ เสสา ปาการสณฺฐิตา.
๑๒ ชินาณาพลสํยุตฺเต สตฺตปาการลงฺกเต
วสโต เม สกิจฺเจน สทา สมฺพุทฺธปญฺชเร.
๑๓ วาตปิตฺตาทิสญฺชาตา พาหิรชฺฌตฺตุปทฺทวา
อเสสา วินยํ ยนฺตุ อนนฺตชินเตชสา.
๑๔ ชินปญฺชรมชฺฌมฺหิ วิหรนฺตํ มหีตเล
สทา ปาเลนฺตุ มํ สพฺเพ เต มหาปุริสาสภา.
๑๕ อิจฺเจวมนฺโต สุคุตฺโต สุรกฺโข
ชินานุภาเวน ชิตูปทฺทโว
ธมฺมานุภาเวน ชิตาริสํโฆ
สํฆานุภาเวน ชิตนฺตราโย.
สทฺธมฺมานุภาวปาลิโต จรามิ ชินปญฺชเรติ.

ชินปญฺชรคาถา นิฏฺฐิตา

---

๑ เป็น เสสาสีติ ก็มี

คำชี้แจง

เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) วัดระฆังโฆสิตาราม ผู้สร้างพระเครื่องที่มีคุณค่าปรากฏเกียรติคุณอยู่จนทุกวันนี้นั้น เพราะองค์ท่านเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมภายใน สร้างสรรค์สิ่งใดขึ้นมาจึงมีคุณภาพศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง ในทางปริยัติก็ปรากฏว่าท่านเชี่ยวชาญ ประจักษ์พยานที่เห็นได้เช่น ชินปญฺชรคาถา เป็นของเก่ามีถึง ๒๒ คาถา แต่เจ้าประคุณสมเด็จ ฯ ได้นำมาแก้ไขเหลือเพียง ๑๕ คาถากึ่ง ได้เนื้อหาสาระเท่าของเดิม

ชินปญฺชรคาถานี้ มีผู้นิยมท่องจำนำไปใช้ในทางป้องกันอันตรายก่อให้เกิดเมตตามหานิยมมีลาภผล เพราะคาถาแต่ละคาถายกพระพุทธ พระธรรม พระ-อริยสงฆ์ และพระสูตรต่าง ๆ ขึ้นอ้างอิง ไม่ได้ยกสิ่งภายนอกที่ยังเคลือบแฝงขึ้นอ้างอย่างเลื่อนลอย

คาถาที่ ๑ กล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้อริยสัจและชนะมารร้ายพร้อมด้วยเสนาด้วยพระบารมีธรรม

คาถาที่ ๒ อาราธนาพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์ให้มาสถิตอยู่บนกระหม่อม เพื่อป้องกันอันตราย

คาถาที่ ๓ อาราธนาพระพุทธเจ้าให้มาสถิตอยู่บนศีรษะ อาราธนาพระธรรมให้มาสถิตอยู่ที่ดวงตาทั้ง ๒ และอาราธนาพระอริยสงฆ์ให้มาสถิตอยู่ที่หน้าอก

คาถาที่ ๔ อาราธนาพระอนุรุทธให้มาสถิตอยู่ในดวงใจ พระสารีบุตรให้มาสถิตอยู่ข้างเบื้องขวา พระอัญญาโกณฑัญญะให้มาสถิตอยู่เบื้องหลัง พระมหาโมคคัลลานะผู้มีฤทธิให้มาสถิตอยู่ข้างเบื้องซ้าย

คาถาที่ ๕ อาราธนาพระอานนท์กับพระราหุลให้มาสถิตอยู่ ณ หูเบื้องขวา พระมหากัสสปกับพระมหานามให้มาสถิตอยู่ ณ หูเบื้องซ้าย

คาถาที่ ๖ อาราธนาพระโสภิตพุทธเจ้า ผู้ยอดเยี่ยมเปี่ยมด้วยพุทธสิริ มีพระรัศมีดุจดวงพระอาทิตย์ให้มาสถิตอยู่ ณ ชายผมส่วนเบื้องหลัง

คาถาที่ ๗ อาราธนาพระกุมารกัสสป ผู้มีวาจาไพเราะให้มาสถิตอยู่ที่ปาก เจรจาปราศรัยกับใครให้สำเร็จประโยชน์ตามที่ตนประสงค์

คาถาที่ ๘ อาราธนาพระอริยสาวกคือ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระปุณณะ พระนันทะ และพระสีวลีทั้ง ๕ ท่านนี้ให้มาสถิตเป็นริ้วรอย (ดิลก) อยู่ที่หน้าผาก

คาถาที่ ๙ อาราธนาพระมหาเถระ ๘๐ องค์ ซึ่งเป็นผู้ชนะข้าศึก รุ่งเรืองด้วยเดชแห่งศีล ให้มาสถิตอยู่ทั่วอวัยวะน้อยใหญ่

คาถาที่ ๑๐ อาราธนาพระรัตนสูตร ให้มาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องหน้า พระเมตตสูตรให้มาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องขวา พระธชัคคสูตร ให้มาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

คาถาที่ ๑๑ อาราธนาพระขันธปริต พระโมรปริตและพระอาฏานาฏิยสูตร ให้มาสถิตเป็นหลังคากาง

กั้น ณ เบื้องนภากาศ พระปริตและพระสูตรที่เหลือให้มาเป็นกำแพงล้อมรอบป้องกันอันตราย

คาถาที่ ๑๒ อาราธนาขอให้อำนาจและกำลังของพระพุทธเจ้าให้มาเป็นกำแพง ๗ ชั้น กางกั้นอันตรายทั้งมวล

คาถาที่ ๑๓ อาราธนาเดชานุภาพของพระชินพุทธเจ้าผู้ทรงพระคุณอันยิ่งใหญ่ ให้มาป้องกันอุปัทวันตรายทั้งหลายอันเกิดแต่โรคมีลมกำเริบและดีซ่านเป็นต้น

คาถาที่ ๑๔ อาราธนาพระพุทธเจ้าและพระอริยสาวกทั้งหลาย ให้มาช่วยป้องกันรักษากายใจกลางกรงธรรมตลอดกาลทุกเมื่อ

คาถาที่ ๑๕ ด้วยอานุภาพพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขอให้มีชัยชนะแก่อุปัทวะทั้งปวง ด้วยอานุภาพพระธรรมเจ้า ขอให้มีชัยชนะแก่หมู่ศัตรูทั้งปวง ด้วยอานุภาพพระอริยสงฆ์ ขอให้มีชัยชนะแก่อันตรายทั้งสิ้น

ผู้ประพฤติอยู่ในกรงธรรมของพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสัทธรรมจักรักษาผู้ประพฤติธรรมให้แคล้วคลาดปราศจากภัยตลอดกาลเป็นนิจ

ท่านผู้ใดท่องจำได้หมั่นภาวนาเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ จักเป็นสิริมงคลเกิดลาภผล ผ่านพ้นภัยอันตรายโดยประการทั้งปวง ดังได้ชี้แจงมา ฉะนี้แล

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด นนทชัย (แผนกการพิมพ์) 308/1 ถนนพหลโยธิน
พระนคร โทร. 72296–70548–781286 นายเลอชัย เอกะโรหิต
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2515